

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Psychotropní, návykové látky na tanečních zábavách v České republice: aktéři,
důsledky užívání a účinnost protidrogové politiky ve vybrané obci

Diplomová práce

2023

Bc. Eliška Jirmanová

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Eliška Jirmanová**
Osobní číslo: **E21017**
Studijní program: **N0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Ekonomika veřejného sektoru**
Téma práce: **Psychotropní a návykové látky na tanečních zábavách v České republice: aktéři, důsledky užívání a účinnost protidrogové politiky ve vybrané obci.**
Zadávající katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Zásady pro vypracování

Cílem diplomové práce je formou případové studie využívat model AAA – aréna, aktéři a agenda analyzovat problém distribuce a užívání drog a návykových látek na tanečních zábavách osobami ve věku 15–26 let, zhodnotit dopad této činnosti na tuto populaci a posoudit efektivnost protidrogové prevence ve vybrané obci. Česká republika je známá vysokou konzumací alkoholu, tabáku a jiných psychotropních látek užívaných ve volnočasových aktivitách, např. na diskotékách a tanečních zábavách. Tyto drogy jsou problémem nejenom ve velkých městech, ale také v městysech a vesnicích. Uživatelé drog jsou zejména mladí lidé ve věku 15–26 let, kteří si tento návyk často přenášejí do dalšího života.

Osnova:

- Psychotropní a návykové látky.
- Místa, aktéři a způsoby distribuce a spotřeby psychotropních a návykových látek v České republice.
- Protidrogová politika vybrané obce a evaluace její účinnosti.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BARDACH, Eugene. *A Practical Guide for Policy Analysis The Eightfold Path to More Effective Problem Solving*. New York, N.Y.: Chatham House Publishers, Seven Bridges Press, 2000. ISBN 1-889119-29-6.
HARTNOLL, Richard. *Drogy a drogové závislosti: propojování výzkumu, politiky a praxe*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2005. ISBN 80-86734-45-5.
NEPUSTIL, Pavel a Markéta SZOTÁKOVÁ, ed. *Bez podmínek: metody psychosociální podpory pro lidi užívající drogy*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9667-7.
ŠTĀSTNÁ, Lenka a Matúš ŠUCHA. *Drogy a ohrožené skupiny mladých lidí*. V Praze: Všeobecná fakultní nemocnice v Praze, 2010. ISBN 978-80-254-6807-4.
VESELÝ, Arnošt a Martin NEKOLA, ed. *Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2007. ISBN 978-80-86429-75-5.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Mgr. Bohuslav Pernica, Ph.D.**
Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání diplomové práce: **1. září 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2023**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

doc. Ing. Jan Černošský, Ph.D. v.r.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Prohlašuji:

Práci s názvem „Psychotropní, návykové látky na tanečních zábavách v České republice: aktéři, důsledky užívání a účinnost protidrogové politiky ve vybrané obci“ jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 26. 6. 2023

Eliška Jirmanová v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Mgr. Bohuslavu Pernicovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc a cenné rady při zpracovávání mé práce. Dále bych chtěla poděkovat odborníkům za možnost osobní konzultace, a to zejména vedoucí Sociálně správního odboru Mgr. Michaele Hlaviznové Soulkové (Městský úřad Česká Skalice), členům Městské policie Česká Skalice, členům Národní protidrogové centrály – expozitura Hradec Králové, členům Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje a školní metodičce prevence Mgr. Evě Posnarové. Také bych chtěla poděkovat své rodině a blízkým za jejich podporu.

ANOTACE

S využitím modelu A-A-A bylo prokázáno, že protidrogová politika České republiky je velmi komplexní i na úrovni malé obce (Česká Skalice). Rozborem incidence kriminality za období 2016–2022 bylo zjištěno, že se ve městě Česká Skalice vyskytuje drogová kriminalita v místech koncentrace lidí, zejména v letním období. Místem, kde jsou drogami ohroženi děti a mládež (15–26 let) jsou taneční zábavy. Na tuto skupinu osob může působit stát během povinné školní docházky. Evaluací protidrogové politiky v České Skalici bylo zjištěno, že je protidrogová politika formální a nemá stanoveny měřitelné cíle. S využitím dotazníkového šetření (devět otázek) u žáků 7. tříd (56 žáků) Základní školy Česká Skalice vyplývá, že protidrogová prevence na této základní škole není zcela efektivní. Žáci nevěří svým učitelům při řešení problému s drogami a je nutné více zapojovat rodiče do protidrogové prevence.

KLÍČOVÁ SLOVA

drogy, protidrogová politika, taneční zábavy, protidrogová prevence

TITLE

Psychotropic and addictive substances at dance parties in the Czech Republic: actors, consequences of the use and efficacy of drug policy in a selected municipality.

ANNOTATION

Using the A-A-A model, it was shown that the drug policy of the Czech Republic is very complex even at the level of a small municipality (Česká Skalice). By analysing the incidence of crime for the period 2016–2022, it was found that drug crime occurs in Česká Skalice in places of concentration of people, especially in the summer period. The place where children and young people (15–26 years old) are at risk of drug abuse is dance parties. This group can be influenced by the state during compulsory schooling. The evaluation of the drug policy in Česká Skalice found that the drug policy is formal and has no measurable objectives. Using a questionnaire survey (nine questions) of students in the 7th grade (56 pupils) of the Česká Skalice Primary School, it was found that drug prevention at this primary school is not entirely effective. Students do not trust their teachers in dealing with drug problems and it is necessary to involve parents more in drug prevention.

KEYWORDS

drugs, drug policy, dance parties, drug prevention

OBSAH

| | |
|---|-----------|
| Úvod..... | 11 |
| 1. Návykové látky | 12 |
| 1.1 Drogy v ČR | 12 |
| 1.2 Návykové látky a taneční drogy | 17 |
| 2. Protidrogová politika České republiky | 22 |
| 2.1 Protidrogová politika (cíle a koordinace)..... | 22 |
| 2.2 Protidrogová prevence..... | 29 |
| 2.3 Drogová kriminalita | 32 |
| 2.4 Financování protidrogové politiky | 35 |
| 3. Zhodnocení protidrogové politiky v České Skalici..... | 38 |
| 3.1 Analytický rámec | 38 |
| 3.2 Aréna a aktéři | 41 |
| 3.3 Agenda aktérů protidrogové politiky v České Skalici | 45 |
| 3.4 Užívání drog na taneční scéně v České Skalici..... | 51 |
| 3.5 Protidrogová prevence v České Skalici..... | 57 |
| 3.6 Evaluace protidrogové prevence na základní škole | 59 |
| Závěr..... | 68 |
| Použitá literatura..... | 70 |
| Přílohy | 77 |

SEZNAM ILUSTRACÍ, TABULEK A GRAFŮ

| | |
|--|----|
| Obrázek 1: Prevalence užití nelegálních drog v populaci ve věku 15 + v roce 2021, v % | 14 |
| Obrázek 2: Počet hospitalizovaných pro úraz pod vlivem návykových látek (2012–2020) .. | 16 |
| Obrázek 3: Nehodovost na pozemních komunikacích pod vlivem drog v ČR v letech 2012–2021 | 16 |
| Obrázek 4: Počet osob odsouzených za primární drogové trestné činy v letech 2012–2021 . | 34 |
| Obrázek 5: Mapa území České Skalice | 41 |
| Obrázek 6: Relevantní aktéři pro protidrogovou politiku v České Skalici..... | 45 |
| Obrázek 7: Počet trestných činů v oblasti toxikomanie v České Skalici v letech 2016–2022 | 53 |
| Obrázek 8: Mapa České Skalice (trestné činy v oblasti toxikomanie v roce 2022) | 54 |
| Obrázek 9: Počet trestných činů toxikomanie v České Skalici podle ročního období v letech 2016–2022 | 56 |
| Obrázek 10: Mapa České Skalice (základní škola a místa tanečních zábav) | 57 |
| Obrázek 11: Volnočasové aktivity žáků (Otázka č. 1: Jak nejčastěji trávíš volný čas?)..... | 60 |
| Obrázek 12: Způsoby získávání prvních informací o drogách (Otázka č. 2: Od koho ses poprvé dozvěděl(a) o tom, co jsou to drogy a jaké mají účinky?) | 61 |
| Obrázek 13: Důvody užívání návykových látek (Otázka č. 3: Proč si myslíš, že lidé začínají brát drogy?) | 62 |
| Obrázek 14: Mínění žáků o nebezpečnosti drog (Otázka č. 4: Myslíš si, že mohou být drogy pro člověka nebezpečné?) | 63 |
| Obrázek 15: Názor žáků na jejich informovanost o drogách (Otázka č. 5: Myslíš si, že máš o drogách dostatek informací?) | 64 |
| Obrázek 16: Nabídka drogy (Otázka č. 6: Byla ti někdy nabídnuta nelegální droga?) | 64 |
| Obrázek 17: Kontakt s drogou (Pokud ANO, kde nebo od koho ti byla nabídnuta?) | 65 |
| Obrázek 18: Užívané drogy (Otázka č. 7: Zkoušel(a) jsi užít někdy drogu, kterou?)..... | 65 |
| Obrázek 19: Důvěra žáků v jejich okolí (Otázka č. 8: Koho bys požádal(a) o pomoc, kdyby ses dostal(a) do problémů s drogami?)..... | 66 |

| | |
|--|----|
| Tabulka 1: Národní strategické dokumenty protidrogové politiky ČR | 24 |
| Tabulka 2: Výdaje na protidrogovou politiku ze státního rozpočtu v letech 2017–2021 v tis. Kč. | 36 |
| Tabulka 3: Výdaje na protidrogovou politiku z regionálních v letech 2017–2021, v tis. Kč. | 37 |
| Tabulka 4: Aktéři protidrogové politiky na národní úrovni | 42 |
| Tabulka 5: Aktéři protidrogové politiky na krajské a místní úrovni | 43 |
| Tabulka 6: Další aktéři protidrogové politiky | 44 |
| Tabulka 7: Agenda hlavních aktérů protidrogové politiky v České Skalici..... | 46 |
| Tabulka 8: Matice vzájemných vztahů aktérů v České Skalici | 47 |
| Tabulka 9: Matice vztahů aktérů pro vybrané pilíře protidrogové politiky v České Skalici.. | 49 |
| Tabulka 10: Kulturní akce v České Skalici v roce 2022 | 55 |

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

| | |
|-------|---|
| ČR | Česká republika |
| ČSFR | Česká a Slovenská Federativní Republika |
| ČSÚ | Český statistický úřad |
| DEA | Drug enforcement administration |
| GŘC | Generální ředitelství cel |
| HIV | human immunodeficiency virus |
| IČO | Identifikační číslo organizace |
| KHS | Krajská hygienická stanice |
| MPK | Meziresortní protidrogová komise vlády ČR |
| MPO | Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR |
| MPP | Minimální preventivní program |
| MPSV | Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR |
| MS | Ministerstvo spravedlnosti ČR |
| MŠMT | Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR |
| MV | Ministerstvo vnitra ČR |
| MVZ | Ministerstvo zahraničních věcí ČR |
| MZ | Ministerstvo zdravotnictví ČR |
| MZe | Ministerstvo zemědělství ČR |
| NKÚ | Nejvyšší kontrolní úřad |
| NMS | Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti |
| NRLUD | Národní registr léčby uživatelů drog |
| OPL | Omamná a psychotropní látka |
| OSN | Organizace spojených národů |
| RVKPP | Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky ČR |
| TJ | Tělovýchovná jednotka |
| UNODC | Úřad OSN pro drogy a kriminalitu |
| z. ú. | zapsaný ústav |

ÚVOD

Podle Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC 2022) jsou drogy a jejich zneužívání stále narůstajícím celosvětovým problémem, kterému je třeba věnovat zvýšenou pozornost. V roce 2020 užilo drogy po celém světě cca 285 milionů lidí, přičemž nejvíce ohroženou skupinou jsou mladí lidé. To se týká i České republiky, která je známá vysokou konzumací alkoholu, tabáku a jiných psychotropních látek užívaných ve volnočasových aktivitách, např. na diskotékách a tanečních zábavách. Tyto drogy jsou problémem nejenom ve velkých městech, ale také v městysech a vesnicích. Uživateli drog jsou zejména mladí lidé ve věku 15–26 let, kteří si tento návyk často přenášejí do dalšího života. (UNODC 2022)

Problematika drog se týká velkých měst i malých obcí. Pocházím z menší obce poblíž města Česká Skalice, ve kterém jsem spolupracovala s Městským úřadem Česká Skalice v rámci školních praxí, na kterých mě zaujala drogová tematika. Z toho důvodu jsem se rozhodla ověřit účinnost protidrogové politiky v České Skalici, proto je **cílem diplomové práce formou případové studie využívající model AAA – aréna, aktéři a agenda, analyzovat problém distribuce a užívání drog a návykových látek na tanečních zábavách osobami ve věku 15–26 let, zhodnotit dopad této činnosti na tuto populaci a posoudit efektivnost protidrogové prevence ve vybrané obci.**

Práce je strukturována do tří kapitol. První kapitola se zabývá vymezením základních pojmů, zasazením drog do kontextu České republiky, jejich užíváním a dopady. Dále jsou zde klasifikovány návykové látky a taneční drogy. Druhá kapitola analyzuje protidrogovou politiku ČR z pohledu čtyř pilířů, která je řízena podle strategických dokumentů a programů, ze kterých vyplývají základní cíle této politiky. Třetí kapitola se zabývá analýzou užívání a distribuce drog na tanečních zábavách v roce 2022, jejím vyhodnocením a evaluací protidrogové prevence na základní škole v České Skalici.

1. NÁVYKOVÉ LÁTKY

Problematika drog je stále diskutovaným tématem nejen v České republice. Aby mohl být naplněn cíl této práce, je třeba nejdříve vysvětlit pojem drogy a protidrogová politika v České republice a dále charakterizovat drogy v prostředí taneční scény, na kterou je tato práce zaměřena.

1.1 Drogy v ČR

Ústav pro jazyk český (2017–2022) definuje pojem droga třemi různými způsoby. První definice nahlíží na drogu jako na „zpravidla škodlivou návykovou látku ovlivňující psychiku,“ dále je to „léčivá látka rostlinného, živočišného nebo nerostného původu“ a nakonec „něco nebo někdo vyvolávající návyk, vášeň.“

Pro účely této práce je o drogách uvažováno ve smyslu návykových látek, které definuje zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, v § 2 písm. a) takto: „návykovými látkami se rozumí omamné látky a psychotropní látky přírodního nebo syntetického původu, které mají psychoaktivní účinky a současně jsou uvedeny v některé z příloh č. 1 až 7 nařízení vlády o seznamu návykových látek.“

Dalším důležitým pojmem, který je třeba charakterizovat je tzv. prekursor. Podle Celní správy České republiky (2021) je prekursor „jakákoliv chemická látka, která může být použita k nedovolené výrobě návykových látek, včetně směsí, léčivých přípravků, veterinárních léčivých přípravků a přírodních produktů, které tyto látky obsahují a jsou v nich obsažené tak, že je lze snadno použít nebo extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky“. Kalina a kol. (2001) uvádí jako příklad efedrin, který je používán při výrobě pervitinu. V tomto případě je tedy efedrin prekursor.

Dnes si většina lidí s drogami spojuje nelegální a zdraví škodlivé látky podle první definice Ústavu pro jazyk český, ale vždy tomu tak nebylo. Historie těchto látek sahá až do pravěku, kdy byly používány především k šamanským a náboženským rituálům. Drogy nebyly zneužívány, naopak sloužily společnosti a napomáhaly léčbě různých nemocí. K šíření a zneužívání drog začalo docházet až v 19. století, kdy k tomu výrazně přispěl rozvoj farmaceutického a chemického průmyslu. Toto období je také spojeno s rozmachem ochodu s těmito látkami a vzniku velkého množství syntetických drog. (Mahdalíčková 2014, s. 9).

Na našem území se mírně rozšířilo užívání drog již v období první republiky, a to především představiteli vyšší společnosti, kteří měli v oblibě zejména morfin a kokain. Mezi ně se řadí podle Nožiny a Vaněčka (2021, s. 45) například umělci: Hugo Haas, Adina Mandlová, nebo

Lída Baarová. Později ve 20. století byla také rozšířena konzumace pervitinu a kouření marihuany, avšak vzhledem k uzavřenosti tehdy ještě Československé republiky nedocházelo k masivnímu šíření těchto látek. (Mahdalíčková 2014, s. 13). Již v této době se však bojem proti drogám zabýval například film *Mravenci nesou smrt* z roku 1985. Vše se změnilo po pádu železné opony v roce 1989. Otevřené státní hranice znamenaly nové možnosti, a to se týkalo i drogové scény. Velmi rychle se republika stala tranzitní, ale také cílovou zemí pro obchod s drogami, zvýšil se počet jejich uživatelů a rozmohla se také tuzemská výroba.

Ačkoliv v historii bylo Československo (později ČR), co se týče drog poměrně pozadu oproti ostatním evropským státům, dnes zaujímá přední příčky. Podle experta na výzkum zabývající se zdravím a farmacií ve Velké Británii a Evropě Conora Stewarta (2022) měla ČR v roce 2020 nejvyšší prevalenci problémového užívání drog v Evropě, konkrétně 13,8 problémových uživatelů drog na 1000 obyvatel. Prevalenci vysvětluje Hartnoll (2005) jako „*počet uživatelů drog v daném časovém rámci a v blíže vymezené populaci, včetně jejich distribuce v ní*“. Pro srovnání například Německo mělo pouze 7,8 problémových uživatelů drog na 1000 obyvatel. Problémovým užíváním drog je zde myšlena injekční aplikace drog a pravidelné užívání návykových látek, jako jsou amfetaminy, kokain a opioidy.

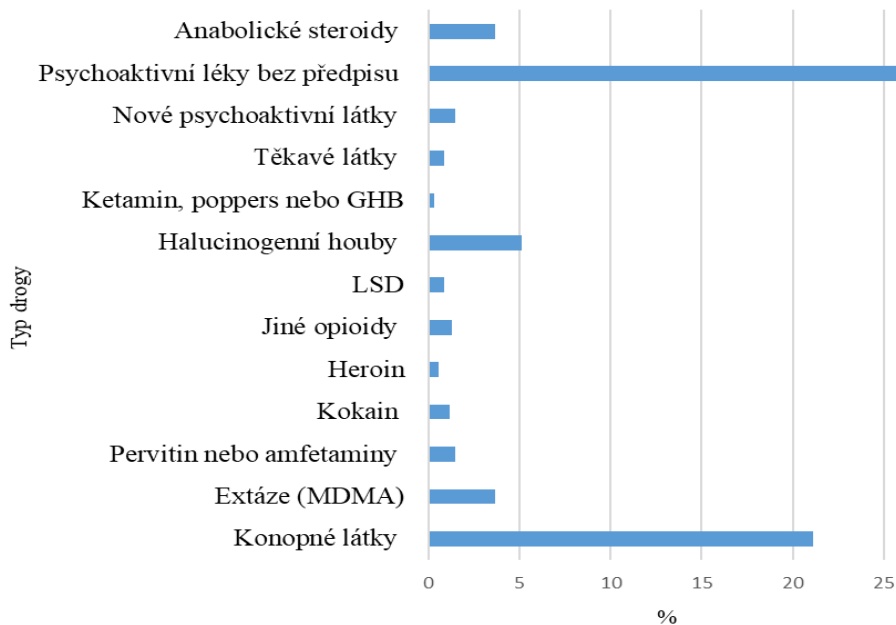
ČR je také zapojena do nelegálního obchodu s drogami a prekursory, a tím i do dalších nelegálních činností spojených s touto problematikou, jako je například praní špinavých peněz. Do tuzemska jsou dnes dováženy téměř všechny druhy nelegálních návykových látek, ale podílíme se i na jejich výrobě. ČR vyniká především v produkci marihuany a pervitinu. Podle Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti (NMS) bylo v roce 2021 nalezeno 151 vnitřních pěstíren konopí a 188 varen pervitinu, a ačkoliv je vynález tohoto bílého prášku často přisuzován České republice, ve skutečnosti pochází z Německa. (Mahdalíčková 2014, s. 17).

Užívání drog v ČR a jejich dopady

Užívání drog je ve společnosti natolik rozšířeno, že bychom jen těžko hledali člověka, který se s drogami nesešel buď osobně, nebo prostřednictvím svého okolí. Dle národního výzkumu užívání návykových látek 2020 vyzkouší alespoň jednou za život nějakou nelegální drogu celkem 27,2 % populace (ve věku 15+). Nejčastěji užívané drogy jsou konopné látky (23,8 %), následuje extáze (7 %), halucinogenní houby (5,9 %), pervitin (2,7 %), LSD (2,1 %) a kokain (2,1 %). (Chomynová, Grohmannová, Dvořáková a další s. 58)

Následující graf zobrazuje prevalenci užití vybraných nelegálních drog a jejich skupin v roce 2021 podle studie Prevalence užívání drog v populaci ČR 2021. Jedná se aktuálně o nejnovější studii týkající se užívání drog.

Obrázek 1: Prevalence užití nelegálních drog v populaci ve věku 15 + v roce 2021, v %



Zdroj: vlastní zpracování podle NMS 2022b, s. 60

Obrázek číslo 1 zobrazuje různé typy drog užívaných v České republice a jejich užívané množství v procentech. Z grafu vyplývá, že nejvíce užívanou nelegální drogou jsou opět konopné látky (21,1 %), stejně jako ve výzkumech z minulých let. Dále následují halucinogenní houby a extáze. První místo zaujímají legálně dostupné psychoaktivní léky bez předpisu (27,3 %), jako jsou například léky na uklidnění či na spaní. Jsou zde zařazeny také nové psychoaktivní látky například El Magico nebo Mefedron.

S nelegálními drogami uvedenými v grafu je úzce spjata závislost, která zpravidla vzniká jejich častým a opakovaným užíváním. Závislost obecně je definována Státním zdravotním ústavem (2022c) jako „*dlouhodobý, trvalý vztah k někomu nebo k něčemu, vycházející z pocitu silné touhy nebo potřeby toto uspokojit. Takový stav ovlivňuje jednání závislého člověka a omezuje jeho svobodu.*“ Závislost se tedy nemusí týkat pouze návykových látek, vzniká například i na práci (workoholismus), na hazardních hrách (gamblerství), sexu, či sociálních sítích. Drogová závislost neboli toxikománie je definována jako „*opakované užívání psychoaktivní látky nebo látek v míře, kdy je uživatel (toxikoman) periodicky nebo chronicky intoxikovaný, má nutkání*

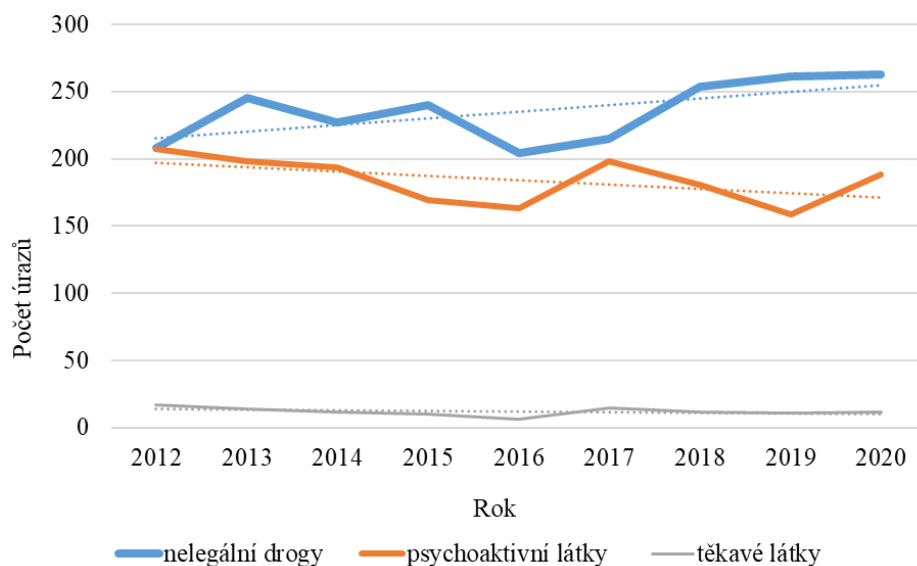
k užití dané psychoaktivní látky, činí mu velké problémy úmyslně zastavit nebo změnit její užívání a má tendenci získat danou psychoaktivní látku téměř každým způsobem.“ (Kalina a kol. 2001, s. 111)

Užívání drog má negativní dopady nejen na psychické a fyzické zdraví člověka, ale také na jeho socioekonomickou situaci. **Dopady na zdraví** člověka se zpravidla objevují až v pozdějších fázích drogové závislosti, ale mohou být spojeny i se způsobem jejich užívání. Kouření drog, jako je například hašiš, marihuana či kokain má negativní vliv na plíce. Způsobuje chronické záněty dýchacích cest, rozedmu plic nebo rakovinu. Dalším problémem, se kterým se uživatelé drog potýkají, je poškození vnitřních orgánů, zejména jater a ledvin. Tyto orgány pročišťují organismus od škodlivých látek a drogami jsou značně zatěžovány. Příkladem těchto drog jsou převážně opiáty, jako je morfin a heroin, které způsobují selhání jater i ledvin, nádory či rozpad svalových buněk. Mezi další rizika užívání drog patří například poruchy chování, změny nálad, neplodnost či již zmiňovaná závislost. Jedno z největších rizik však představuje injekční užívání drog (například pervitin), při kterém často dochází k přenosu infekčních nemocí nebo předávkování. Nedostatečně sterilní jehlou mohou být do těla zaneseny infekce, mezi které patří například HIV nebo virové hepatitidy různého typu. Dalším rizikem je otrava krve či selhání srdce. (Substitucni-lecba.cz 2022a) Podle informací o uživatelích drog zaregistrovaných v Národním registru léčby uživatelů drog (NRLUD) v roce 2020 došlo k injekční aplikaci u heroinu v 68,3 %, u pervitinu v 58,5 % a buprenorfinu 55,4 %. (Chomynová, Grohmannová, Dvořáková a další, s. 98). Injekční užití nepředstavuje riziko pouze pro samotné uživatele drog, ale také pro jejich okolí. Použité injekční stříkačky a jehly jsou často nedbale odhozeny na veřejných místech, jako jsou například parky, autobusové zastávky nebo také dětská hřiště.

Mezi **socioekonomické dopady užívání drog** patří narušení sociálních vazeb s rodinou, přáteli a blízkými. Často dochází k plnému sociálnímu vyloučení drogově závislých osob, ke ztrátě zaměstnání a z toho vyplývajícím finančním problémům. Tyto problémy se prohlubují formou dluhů a půjček a následně může dojít až ke ztrátě domova (bezdomovectví). (Chomynová, Grohmannová, Dvořáková a další, s. 118)

S užíváním drog jsou také spojeny **úrazy a dopravní nehody způsobené pod vlivem návykových látek**. V následujícím grafu je zachycen vývoj úrazů pod vlivem drog s výjimkou alkoholu od roku 2012 do roku 2022.

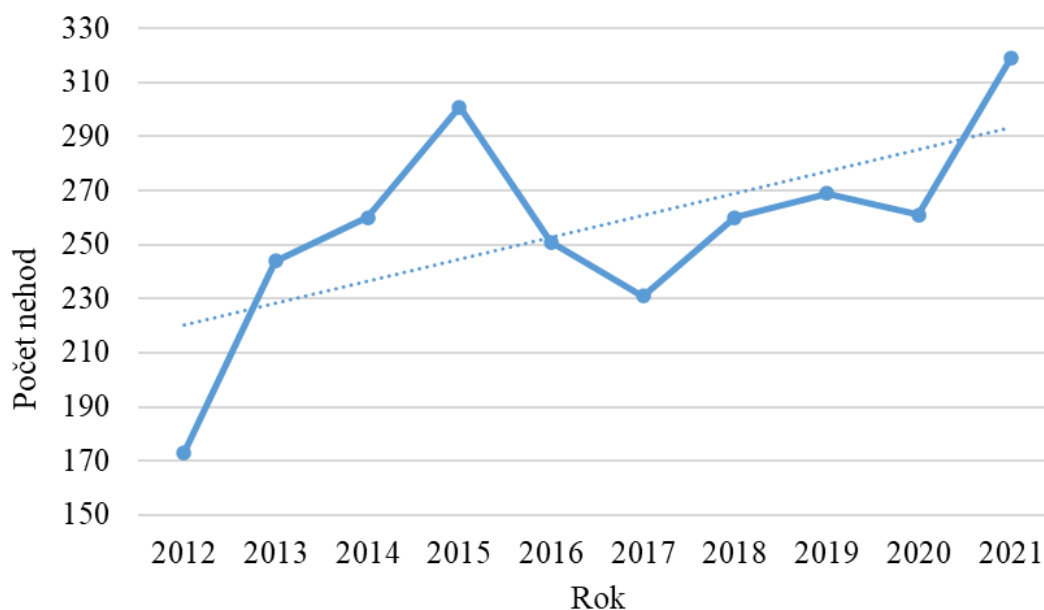
Obrázek 2: Počet hospitalizovaných pro úraz pod vlivem návykových látek (2012–2020)



Zdroj: vlastní zpracování podle Chomynová, Grohmannová, Dvořáková a další, s. 111

Obrázek 2 rozlišuje tři skupiny návykových látek, jedná se o nelegální drogy (např. kokain), psychoaktivní léky (např. Diazepam) a těkavé látky (např. Poppers). Z grafu je zřejmé, že počet úrazů má v průběhu let mírně rostoucí trend u nelegálních drog. Naopak ve dvou dalších skupinách je trend spíše klesající. Počet úrazů pod vlivem těkavých látek od roku 2012 mírně poklesl, avšak v posledních letech je jejich vývoj spíše stabilní.

Obrázek 3: Nehodovost na pozemních komunikacích pod vlivem drog v ČR v letech 2012–2021



Zdroj: vlastní zpracování podle Chomynová, Grohmannová, Dvořáková a další, s. 111

Obrázek číslo 3 zobrazuje graf, na kterém je znázorněn počet nehod způsobených pod vlivem drog v letech 2012 až 2021. Počet těchto nehod je v celkovém průběhu sledovaných let rostoucí, s poklesem pouze mezi lety 2015 až 2017. V roce 2021 byla nehodovost pod vlivem drog nejvyšší za poslední roky s počtem 319 nehod.

Užívání drog je tedy společensky škodlivé. Způsobuje řadu zdravotních problémů, jako je selhávání orgánů, infekční onemocnění a předávkování, ale také sociálních problémů, kdy často dochází k sociálnímu vyloučení závislých osob. Další rizika představují úrazy a nehody způsobené pod vlivem návykových látek. Veškeré negativní dopady užívání drog jsou spojeny nejen se soukromými náklady, které si nese každý uživatel sám, ale také s náklady, které musí nést stát. Z toho důvodu je zřízena protidrogová politika.

1.2 Návykové látky a taneční drogy

Návykovými látkami je v obecné rovině ovlivňována centrální nervová soustava, působí tedy na psychiku člověka, jeho emoční vnímání a prožívání okolí. Velmi často zde také dochází ke vzniku závislosti, neboť se jedná o látky s větším či menším potenciálem návyku. Závislost je veřejností často mylně považována za společný rys všech drog, avšak existují látky, jako je například LSD (Lysergic acid diethylamide), u kterých návyk nebyl prokázán. (Zábranský 2003, s. 14; Nepustil, Geregová 2020. s. 20)

Na návykové látky lze pohlížet ze čtyř hledisek, proto zde bude uvedeno pouze stručné, základní rozdělení, a to podle vzniku, míry rizika, účinků a zákonnosti.

Podle **hlediska vzniku** můžeme drogy dělit na přírodní, semisyntetické (poloumělé) a syntetické (uměle vytvořené).

- **Přírodní** – např. konopné produkty, opium, lysohlávky, durman.
- **Semisyntetické** – např. morfin, heroin, LSD, kokain.
- **Syntetické** – např. pervitin, extáze, rozpouštědla, sedativa atd. (Zábranský 2003, s. 15)

Dále se návykové látky dělí podle **míry rizika pro uživatele** na měkké a tvrdé drogy. Jedná se tedy o to, jak velký negativní dopad má daná látka na člověka. Tvrdé drogy mají větší devastující účinek na život uživatele než měkké, avšak je třeba brát v potaz nepřesnost tohoto rozdělení.

- **Měkké** – např. tabák či konopí.

- **Tvrdé** – např. heroin, pervitin, alkohol. (Státní zdravotní ústav 2022a)

Drogy se také rozdělují dle jejich **převládajícího účinku**, a to do tří hlavních skupin. Tlumivé látky (sedativa), stimulanty (povzbuzující látky), halucinogeny (tzv. tripy).

- **Tlumivé látky** – např. morfin, opium, heroin, metadon.
- **Stimulanty** – např. pervitin, kokain, amfetaminy.
- **Halucinogeny** – např. konopné produkty, LSD, lysohlávky (Zábranský 2003, s. 15)

Z **hlediska zákonnosti** se drogy dělí na legální a nelegální. Legální drogy mohou být užívány většinou volně, popřípadě je jejich konzumace regulována například věkem (alkohol, cigarety) nebo lékařským předpisem (léky). Užívání nelegálních drog je naopak trestné, stejně tak jejich výroba a distribuce.

- **Legální** – např. kofein, alkohol, nikotin, morfin.
- **Nelegální** – např. konopné drogy, heroin, kokain, extáze. (Substitucni-lecba.cz 2022b)

Užívání drog na taneční scéně

Návykové látky jsou konzumovány napříč celou společností, existují však místa či určité skupiny populace, které jsou k užívání drog náchylnější. Jedná se například o osoby bez domova, národnostní menšiny, osoby s rodinnými problémy, děti a mladistvé se špatným prospěchem ve škole, ale také o návštěvníky tanečních akcí. Právě mladí lidé v prostředí nočního (tanečního) života představují jednu z nejrizikovějších skupin, kde užívání drog značně převyšuje zbytek populace. (Šťastná, Šucha 2010, s. 13)

Taneční scéna je neodmyslitelně spjata s hudbou, zábavou, uvolněním a novými zážitky, proto jde na tanečních zábavách, ať už se jedná o noční kluby, party, či jiné taneční akce, převážně o rekreační a experimentální užívání drog.

Experimentální užívání drog

Experimentální uživatel drog, tzv. experimentátor, užívá návykové látky pouze výjimečně, zpravidla jen několikrát za život. Velkou roli zde hraje zvědavost a chuť vyzkoušet, nebo zažít něco nového, motivací obvykle nebývají žádné negativní okolnosti. Může jít i o snahu vyzkoušet něco zakázaného a nevšedního. Lákají ho především konopné látky, ale může jít například i o extázi a další. (Mahdalíčková 2014, s. 20)

Rekreační užívání drog

Rekreační užívání drog je nejtypičtější pro taneční scénu a noční život. Drogy jsou v této fázi konzumovány častěji než u experimentálního užívání. Motivací je snaha se odreagovat, uvolnit se a zkrátka se dobře bavit. Může jít i o změnu stereotypu a prožívání neobvyklých stavů a emocí, které je pro rekreační uživatele značným lákadlem. (Novák, Gabrhelík) Kromě konopných látek a extáze se zde objevují ve větší míře i ostatní drogy typické pro toto prostředí jako je LSD, kokain a další.

Taneční drogy

Pojem „taneční drogy“ je chápán v užším pojetí jako drogy spojované s nočním životem a klubovou scénou. Ačkoliv alkohol obsazuje přední příčku v žebříčku nejužívanějších návykových látek na taneční scéně, tato práce se bude zabývat především užíváním nelegálních drog, jako jsou:

- Konopné látky
- MDMA
- Halucinogeny (LSD, Lysohlávky)
- Stimulanty (Pervitin, Kokain)
- Poppers.

Tyto návykové látky jsou v tanečním prostředí podle národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti (NMS) nejužívanější. Z toho důvodu budou v následující části práce blíže charakterizovány. Převážně se jedná o stimulanty a halucinogeny. Návštěvníci tanečních akcí je vyhledávají právě kvůli jejich účinkům, které navozují pocity zvýšení energie, dobré nálady, pohody a prožívání reality tak trochu „jiným způsobem“.

Konopné látky patří k nejužívanějším nelegálním drogám v České republice (stejně tak ve světě), podle vlády ČR má zkušenost s touto drogou až 1/3 populace. Velkou roli tak nezpochybnitelně hrají i v prostředí tanečních akcí. Jedná se o rostlinu (Cannabis), která se řadí mezi halucinogenní látky. Nejčastěji je užívána kouřením, ale přidává se často i do různých pokrmů (například v podobě konopného másla). Konopné drogy mohou mít více podob, nejznámější formou je marihuana (květy a lístky) a hašiš, který se vyrábí z pryskyřice. U ústního užití marihuany nastává větší riziko předávkování, protože tato droga má pomalejší průběh, uživatel tak

nabyde dojmu, že na něj droga nepůsobí a pokračuje dál v její konzumaci. (sdružení SANANIM 2007, s. 154–155)

Mezi návštěvníky tanečních zábav mohou být konopné drogy tak populární především proto, že se jedná o měkké drogy, které jsou poměrně dostupné. Mezi hlavní účinky patří navození dobré nálady až pocity euforie, zintenzivnění smyslů a emocí. Může také docházet ke zkreslování času a reality. Často se po konzumaci drogy dostavuje zvýšený pocit hladu a chuti k jídlu. Konopné látky jsou ale také spojeny s nevolností, zhoršením paměti či prohloubením negativních nálad a úzkostí.

Neexistuje droga, která by byla více spjata s taneční scénou než **MDMA** neboli všem dobře známá extáze. Tato látka se nejčastěji objevuje v prostředí tanečních klubů, festivalů apod. MDMA má stimulační a halucinogenní účinky. Užívá se ve formě tablet, které mají různé barvy a často na nich bývají vyražené obrázky. Jedním z hlavních účinků, který je také důvodem, proč se tato droga těší mezi uživateli klubové scény takové oblibě, je zvýšení empatie, přátelství a touha komunikovat s ostatními lidmi. Z toho důvodu bývá extáze někdy označována jako tzv. empatogen (látka prohlubující empatii). Uživatelé mohou zároveň zažít pocit návalu energie a dobré nálady. Stimulační účinky často vedou k několikahodinovému intenzivnímu tanci, tím je tělo nadměrně zahříváno a může dojít k dehydrataci a fyzickému přetížení. Ačkoliv předávkování extází zpravidla nemá smrtelný účinek, pokud se kombinuje s dalšími návykovými látkami, vzniká již velké riziko ohrožení na životě. (Sdružení SANANIM 2007, s. 163–164)

Halucinogeny, nebo také psychadelika, jsou látky, které dokáží změnit vnímání reality a mohou vyvolávat i halucinace. Zde se zaměříme na nejznámější halucinogeny, a to konkrétně na LSD a lysohlávky. LSD (kyselina d-lysergová) se řadí do skupiny syntetických drog. Nejčastěji se užívá ve formě barevných papírků s obrázky, které jsou napuštěné LSD. Tato látka způsobuje pokřivení vnímání okolí, pocit pohybujících předmětů nebo třeba odlišné vnímání barev. Zpočátku se může projevit i pocit radosti. LSD působí již v minimálním množství, riziko předávkování je tedy vysoké. Aby se docílilo optimálního dávkování, spojuje se LSD s jinými látkami. Může se objevit pocit zmatenosti, úzkosti nebo paranoia. Dochází také k různým úrazům vlivem zkreslení reality (uživatel může získat pocit, že má křídla). (Prevcentrum.cz 2017a)

Jak bylo avizováno dříve, dalším významným halucinogenem jsou lysohlávky. Lysohlávky (někdy též označované jen jako „houbičky“) jsou houby obsahující psylocybin, jedná se tedy o zcela přírodní halucinogenní drogu. Užívají se ústně v syrové formě nebo usušené. Účinky jsou obdobné jako u LSD, zkreslené vnímání, intenzivnější prožitky, euforie, ale také úzkosti a

panický strach. Po požití větší dávky, respektive většího množství, se mohou projevit sebevražedné sklony. (Státní zdravotní ústav 2020b)

Stimulanty, tedy látky se stimulačním účinkem (tzv. budivé látky), povzbuzují organismus a působí na fyzickou i psychickou stránku člověka. Pokud mluvíme o stimulantech, nesmí být opomenut kofein (káva, čaj), avšak mezi nejznámější zástupce nelegálních drog patří poněkud tvrdší látky, a to pervitin a kokain. Pervitin má podobu bílého prášku a nahořklou chuť. Pokud je vyráběn doma, může mít i žlutou či nafialovělou barvu. Užívá se převážně tzv. sniffingem (šňupáním), nebo injekční stříkačkou. Pervitin je v ČR populární především pro jeho dostupnost a poměrně nízkou cenu. Mezi hlavní účinky patří podpora bdělosti a návaly energie, ale také bolesti těla, ztráta chuti k jídlu a nadměrné pocení. Tato droga má mnoho nežádoucích účinků a při intenzivnějším užívání poškozuje organismus. Může se také objevit tzv. toxická psychóza, která má podobné příznaky jako schizofrenie a uživatel této látky se mnohdy stává nebezpečný sám sobě i svému okolí. Na trhu existuje také droga podobná pervitinu s názvem Flakka. Tato droga má velmi nebezpečné vedlejší účinky, neboť způsobuje silné halucinace, které často vedou k sebepoškození. (Prevention.cz 2017b; DEA 2017)

Kokain je bílý prášek, který má znecitlivující účinek projevující se především na jazyku a dásni. Je užíván sniffingem, nebo injekční stříkačkou, ta však není mezi uživateli příliš preferovaná. Kokain se řadí mezi dražší drogy, proto bývá užíván nejčastěji lidmi s vyššími příjmy. Mezi jeho účinky patří hyperaktivita, euforie, zlepšení komunikativních schopností nebo také ztráta zábrán. Kokain také způsobuje nechutenství, nespavost, stres a deprese. Při užívání vyšších dávek vzniká riziko poškození srdce a mozku. Jedná se také o drogu, na které rychle vzniká silná závislost. (Sdružení SANANIM 2007, s. 166)

Poppers se sice mezi nelegální drogy neřadí, avšak jsou spjaty s taneční scénou a mají tedy zde své místo. Poppers je slangový výraz pro látky zvané alkyl nitridy a jsou oficiálně používány jako speciální čisticí prostředky nebo afrodiziaka. Přesto, že je v ČR lze legálně koupit (od 18 let), jsou často zneužívány pro jejich vedlejší účinky. Jedná se o malou lahvičku, ze které se přímo čichají výpary. Poppers vyvolává stavy euforie, omámenost a působí také jako afrodiziakum. Účinek trvá zpravidla jen 1–2 minuty, avšak dostaví se již do několika vteřin po vdechnutí. I Poppers má svá rizika, neboť při delším používání může dojít k poškození nosu a plic. Nesmí také dojít k vnitřnímu užití, neboť se jedná o jedovatou látku, která může způsobit i smrt. (Drogovaporadna.cz)

2. PROTIDROGOVÁ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY

Podle čl. 6 *Listiny základních práv a svobod* je stát odpovědný za ochranu práv na život a zdraví, proto jsou nutné také jeho intervence v rámci drogové oblasti, které jsou realizovány prostřednictvím protidrogové politiky. Je tedy třeba tuto politiku analyzovat.

2.1 Protidrogová politika (cíle a koordinace)

Nejprve je třeba vymezit pojem veřejná politika, která je v knize *Analýza a tvorba veřejných politik* (Veselý, Nekola 2007, s. 20) definována takto: „*veřejnou politiku vymezujeme jako disciplínu propracovávající a aplikující výkladové rámce sociologie, ekonomie, politických věd, práva, teorie řízení a dalších oborů k analýze a prognóze procesů formování a uplatňování veřejných zájmů vážících se na řešení diferencovaných sociálních problémů. Věnuje se přitom především institucionálnímu zprostředkování těchto procesů veřejným, občanským a do jisté míry i komerčním sektorem v poloze, která je využitelná politickou praxí.*“

Protidrogová politika je jednou z veřejných politik, která je podle Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti (2009, s. 2) definována jako „*komplexní a koordinovaný soubor preventivních, vzdělávacích, léčebných, sociálních, regulačních, kontrolních a dalších opatření včetně vymáhání práva uskutečňovaných na mezinárodní, národní, krajské a místní úrovni. Jejich konečným cílem je snížit užívání drog a/nebo potencionální rizika a škody, které mohou jednotlivcům a společnosti v důsledku užívání drog nastat.*“

Počátky protidrogové politiky jsou v ČR datovány do 90. let dvacátého století, avšak nelegální trh s drogami byl regulován mnohem dříve, a to prostřednictvím právních norem. Jednalo se například o opiový zákon č. 29/1938 Sb. zákonů a nařízení, který významně upravuje trestní odpovědnost za nakládání s psychoaktivními látkami v Československu nebo trestní zákon č. 86/1950 Sb., který upravoval trestněprávní základ týkající se nedovolené výroby a držení drog. (NMS 2009, s. 3)

Otevření hranic v souvislosti s rokem 1989 přineslo také nové možnosti v oblasti trhu s drogami. V reakci na rychle narůstající problém s návykovými látkami byl rok poté tehdejší vládou vytvořen poradenský orgán – Komise vlády ČSFR (Česká a Slovenská Federativní Republika) pro narkotika, avšak tato komise brzy zanikla (v roce 1992). V roce 1993 byla jako iniciační, poradní a koordinační orgán vlády zřízena Meziřesortní protidrogová komise vlády ČR (první předchůdce dnešní RVKPP), jejímž předsedou byl tehdejší ministr vnitra Jan Ruml. Dohodu

o spolupráci podle Kalina a kol. (2001, s. 65) uzavřely některá ministerstva jako například ministerstvo vnitra, zdravotnictví, práce a sociálních věcí, spravedlnosti, školství a obrany a další. Ještě tentýž rok byla schválena první *Koncepce a program protidrogové politiky na období 1993–1996*. Tento významný krok je považován za základ národní protidrogové politiky ČR. (NMS 2009, s. 4)

Protidrogová politika ČR je řízena podle strategických dokumentů a programů, které zahrnují aktuální cíle a principy, které budou v dané období aplikovány. Tabulka 1 zobrazuje všechny národní strategické dokumenty od počátku až po současnost, včetně jejich základních cílů, které byly na dané období stanoveny.

Tabulka 1: Národní strategické dokumenty protidrogové politiky ČR

| Dokument | Období | Cíle |
|--|-----------|--|
| Koncepce a program protidrogové politiky | 1993–1997 | Svobodná volba pro život bez drog, boj s organizovaným zločinem a rozvoj služeb pro uživatele drog. |
| Koncepce a program protidrogové politiky | 1998–2000 | Rozvoj vzdělávání a financování, první alternativy k trestnímu stíhání uživatelů a programy ve věznicích. |
| Národní strategie protidrogové politiky | 2001–2004 | Zachování kontinuity vývoje, zvyšování kvality a efektivity realizovaných opatření a vytvoření nástrojů na jejich hodnocení. |
| Národní strategie protidrogové politiky | 2005–2009 | Potírání organizovaného zločinu zapojeného do nezákonného nakládání s drogami a snížení užívání drog a rizik spojených s jejich užíváním. |
| Národní strategie protidrogové politiky | 2010–2018 | Snížení míry experimentálního a příležitostného užívání drog zejména mladými lidmi, snížení míry problémového a intenzivního užívání drog, snížení potenciálního rizika spojeného s užíváním drog pro jedince a společnost, snížení dostupnosti drog zejména pro mladé lidi. |
| Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním | 2019–2027 | Předcházení a snižování zdravotních, sociálních, ekonomických a nehmotných škod vyplývajících z užívání návykových látek, hazardního hraní a dalšího závislostního chování a z existence legálních i nelegálních trhů s návykovými látkami. |

Zdroj: Vlastní zpracování podle: NMS 2009, s. 4. – 7., Vláda ČR 2020a, Vláda ČR 2019a

Cíle jednotlivých protidrogových politik byly v průběhu let měněny podle vývoje aktuální situace ve společnosti. První koncepce a program protidrogové politiky na období 1993–1997 byla zaměřena především na rozvoj služeb pro uživatele drog, na budování struktury spolupráce jednotlivých orgánů a organizací v rámci protidrogové politiky a vznik nových institucí a zařízení, jako je například Inspektorát omamných a psychotropních látek (spadá pod ministerstvo zahraničí) nebo nízkoprahová centra. (NMS 2009, s. 4) Naopak aktuální Národní strategie na období 2019–2027 je zaměřena především na minimalizaci negativních dopadů užívání návykových látek. Klade důraz také na preventivní a vzdělávací programy a opatření, které slouží k předcházení vzniku závislostního chování a škod z něho vyplývajících. (Vláda ČR 2019a)

Naplnění těchto cílů, ve vztahu k vynaloženým prostředkům státního rozpočtu, je kontrolováno Nejvyšším kontrolním úřadem (NKÚ), který se zaměřuje například na koordinaci a řízení, poskytování dotací z jednotlivých kapitol státního rozpočtu nebo využití dotací jejich příjemci. Poslední kontrolovanou strategií byla Národní strategie protidrogové politiky na období 2010–2018, která si stanovila čtyři základní cíle, přičemž podle NKÚ byl v oblasti nelegálních drog naplněn pouze jeden z nich, a to konkrétně „*snižování míry experimentálního a příležitostného užívání drog zejména mladými lidmi.*“ (NKÚ 2021)

Základní pilíře protidrogové politiky

Protidrogová politika ČR je založena na čtyřech základních pilířích, které napomáhají plnění jejího účelu:

- primární prevence,
- léčba a resocializace,
- snižování rizik,
- regulace trhu a snižování nabídky.

Každý pilíř má sám o sobě důležitou roli, ale také se musí navzájem doplňovat. Tyto pilíře jsou definovány ve strategii současné protidrogové politiky s názvem Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027.

Primární prevence je zaměřena na předcházení vzniku a rozvoje závislostí, zneužívání drog a popřípadě oddálení první zkušenosti s drogami především dětí a mladých lidí. Cílovou skupinou primární prevence je ta část populace, která se s drogami doposud nesečkala. Jedná se například o preventivní programy, které zvyšují povědomí o drogách a jejich negativních účincích nebo vzdělávání pracovníků v této oblasti, jako jsou lékaři, sociální pracovníci nebo učitelé. (Zábranský 2003, s. 55)

Léčba a resocializace zahrnuje různé léčebné a resocializační programy, jejichž úkolem je zlepšit zdraví a kvalitu života uživatelům drog a závislým osobám. Jedná se například o psychologické a sociální poradenství, abstinenci léčbu atd. Zaměřuje se především na ty uživatele, kteří se rozhodli pro život bez drog dobrovolně. (Zábranský 2003, s. 55)

Snižování rizik, které je často označováno jako „Harm reduction“ minimalizuje negativní dopady užívání drog a závislostního chování na jednotlivce i společnost. Snaží se zmírnit riziko infekce při nitrožilním užití drog, předávkování a dalších zdravotních a sociálních komplikací. Cílovou skupinou jsou osoby, které nechtějí dobrovolně skončit s užíváním návykových látek.

Mezi hlavní aktivity patří například výměna injekčních stříkaček, aplikační místnosti (slouží k bezpečnému užití drog pod dohledem) a poradenství. Tyto služby se provádí převážně v terénu či nízkoprahových centrech. (Drogy-info.cz 2001a)

Regulace a snižování nabídky je posledním, nikoli však méně důležitým, pilířem protidrogové politiky. Zaměřuje se na regulaci trestných činností realizovaných na trhu s návykovými látkami od produkce, přes obchod až po držení a užívání drog. Tyto činnosti jsou prováděny prostřednictvím orgánů jako je například policie a justice, přičemž důležitou roli zde hrají zákonná opatření. (drogy-info.cz 2001b)

Koordinace protidrogové politiky

Koordinace a realizace protidrogové politiky v ČR je prováděna na třech základních úrovních: národní, krajská a místní. Jedná se o spolupráci orgánů veřejné správy, ale také odborných institucí, nestátních neziskových organizací a dalších společností. Celá koordinace je zajišťována Vládou ČR prostřednictvím dalších vládních orgánů, jako je například Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky. (Sekretariát RVKPP 2016)

Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky

RVKPP je „*poradní, koordinační a iniciační orgán vlády ČR*“, který má v gesci politiku v oblasti závislostí. V rámci této politiky koordinuje činnost ministerstev a dalších orgánů a subjektů, které zajišťují její realizaci a implementují opatření na jednotlivých úrovních. Vládě předkládá strategické a akční plány pro protidrogovou politiku a stará se o její financování. Dále zabezpečuje kvalitu preventivních programů a další činnosti spojené se snižováním závislostního chování. Činnosti na každodenní bázi jsou zajišťovány sekretariátem Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky (spadá pod Úřad vlády ČR). Národní koordinátor pro politiku v oblasti závislostí představuje výkonný orgán, který je přímo podřízený předsedovi RVKPP. V roce 2022 je funkce národního koordinátora vykonávána Jindřichem Vobořilem a funkce předsedy RVKPP Petrem Fialou, neboť je vždy zastávána předsedou vlády. (Sekretariát RVKPP 2019a, s. 31)

Ministerstva

Centrální úroveň je kromě RVKPP tvořena ministerstvy, které se v rámci své působnosti významně podílejí na koordinaci protidrogové politiky. Do této problematiky jsou, byť některá pouze okrajově (Ministerstvo kultury a Ministerstvo pro místní rozvoj), zapojena všechna ministerstva s výjimkou Ministerstva životního prostředí.

Ministerstvo zdravotnictví (MZ) v rámci protidrogové politiky řeší povolení manipulace s návykovými látkami včetně odpovídající legislativy. Dále vydává povolení a provádí kontrolu nad jejich vývozem, dovozem, ale také nad výrobou a spotřebou. Mimo jiné také odpovídá za právní předpisy upravující ochranu zdraví před negativním dopadem těchto látek, realizaci a financování léčby závislosti a dalších přidružených nemocí a v neposlední řadě se zaměřuje na snižování zdravotních rizik. (Sekretariát RVKPP 2019a, s. 32)

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) má na starosti sociální služby pro uživatele návykových látek (legálních i nelegálních). Odpovídá za jejich kvalitu, dostupnost a financování. Tyto služby jsou poskytovány nejen samotným uživatelům drog, ale také jejich rodinám a blízkým. (Úřad vlády ČR 2011, s. 22)

Ministerstvo vnitra (MV) hraje v protidrogové politice důležitou roli, protože dle RVKPP odpovídá za „ochranu veřejného pořádku a potírání trestné činnosti páchané v souvislosti s neoprávněným nakládáním s drogami.“ Činnost MV je tedy zaměřena především na snižování dostupnosti a distribuce nelegálních návykových látek a kontrolu distribuce návykových látek legálních. Dále podporuje vzdělávací programy pro úředníky na krajích a obcích, které zahrnují prevenci a přípravu na práci se závislými osobami. V rámci prevence kriminality odpovídá také za odbornou profesní přípravu policistů. (Sekretariát RVKPP 2019a, s. 33)

Ministerstvo dopravy (MD) je zaměřeno především na návykové látky v silniční dopravě. Dále se zabývá také prevencí řízení pod vlivem těchto látek. (Sekretariát RVKPP 2019a, s. 35)

Ministerstvo spravedlnosti (MS) se zaměřuje především na legislativní rámec v drogové oblasti (tvorba právních předpisů týkající se trestního práva). Dále odpovídá za „profesní vzdělávání soudců, státních zástupců a pracovníků Vězeňské služby ČR a Probační a mediační služby.“ Vězeňská služba ČR, která spadá pod MS například provádí taková opatření, aby do vězeňských zařízení nepronikaly drogy a poskytuje odbornou péči osobám, u nichž již dříve vznikla závislost. (Úřad vlády ČR 2011, s. 23)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) se zaměřuje především na primární prevenci užívání návykových látek ve školách a dalších školských zařízeních. Odpovídá také za preventivní programy týkající se včasné intervence u mladých uživatelů drog, jež jsou kontrolovány Českou školní inspekcí. Další důležitou činností prováděnou MŠMT je vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti protidrogové politiky a prevence včetně zajištění financování těchto vzdělávacích programů. (Sekretariát RVKPP 2019a, s. 32)

Ministerstvo financí (MF) se podílí především na stanovení pravidel pro financování neziskových organizací a dohlíží na jejich soulad s právem. Dále je zapojeno do poradenství a kontroly poskytování dotací ze státního rozpočtu. Celní správa ČR, jež je tomuto ministerstvu podřízena, je zaměřena na eliminaci vývozu a dovozu nelegálních drog. (Sekretariát RVKPP 2019a, s. 33–34)

Ministerstvo obrany (MO) zajišťuje v rámci protidrogové politiky dohled nad vojáky ve službě, co se týče drog a závislostního chování. Tomuto rizikovému chování se snaží aktivně předcházet. (Úřad vlády ČR 2011, s. 23)

Ministerstvo zahraničních věcí (MZV) se podílí na protidrogové politice kontrolou nad dodržováním mezinárodních smluv a kontrolou „*plnění úkolů vyplývajících z členství ČR v Organizaci spojených národů (OSN); jde zejména o Mezinárodní výbor pro kontrolu narkotik (INCB) a Komisi pro narkotika OSN (CND)*“ (Sekretariát RVKPP 2019a, s. 34)

Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) se zabývá především omezením reklamy na tabákové výrobky a alkohol. Dále má v gesci úpravu podmínek pro živnostenské podnikání týkající se tabáku, určitých toxických chemických látek a alkoholických nápojů. (Sekretariát RVKPP 2019a, s. 34–35)

Ministerstvo zemědělství (MZe) kromě dohledu nad kvalitou lihovin také „*společně s Generálním ředitelstvím cel eviduje plochy pěstování máku setého a konopí a množství sklizené makoviny, konopí, semene máku a semene konopí podle § 29 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.*“ (Sekretariát RVKPP 2019a, s. 35)

Kraje a obce

Kraje a obce velmi úzce spolupracují s centrálními orgány při přípravě národních strategií a jednotlivá opatření následně aplikují v praxi na jednotlivých úrovních. Napomáhají dosahovat stanovených cílů a zároveň berou v potaz místní podmínky. Kraje a některé obce si vytváří také vlastní strategické plány protidrogové politiky tak, aby co nejvíce vyhovovaly danému území. Dále se podílejí na rozvoji sociálních služeb v oblasti závislostního chování a kraje poskytují granty na protidrogovou prevenci školám a neziskovým organizacím. (Úřad vlády ČR 2011, s. 24; Sekretariát RVKPP 2019a, s. 35–36)

Zdravotní pojišťovny

Zdravotní pojišťovny hrají důležitou roli ve financování protidrogové politiky. Dále mají za úkol zabezpečit dostupnost a kvalitu poskytovaných služeb týkajících se drog a závislostního chování. (Sekretariát RVKPP 2019a, s. 36)

Odborné společnosti, nestátní neziskové organizace a vysoké školy, výzkumné instituce

Tyto instituce se také podílejí na provádění protidrogové politiky, její zefektivňování a zvyšování kvality nabízených služeb. Jedná se například o: „*Společnost pro návykové nemoci ČLS JEP, Česká asociace adiktologů, z. s., Odborná společnost prevence rizikového chování, A.N.O. – Asociace nestátních organizací, Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR nebo Klinika adiktologie I. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze*“. (Sekretariát RVKPP 2019a, s. 37; Úřad vlády ČR 2011, s. 24)

2.2 Protidrogová prevence

Primární protidrogová prevence je jedním ze čtyř pilířů protidrogové politiky a možná právě to je důvodem, proč se prevence zaměřená na užívání návykových látek vyvíjí rychleji než v ostatních oblastech. Problematikou protidrogové prevence se zabývá řada autorů a podle Miovského (2010, s. 14) je tato oblast „*tvůrcem a hybatelem procesu vývoje prevence jako celku*.“

Prevence v obecném pojetí je soubor opatření, které jsou realizovány s cílem „*zamezit či snížit výskyt a šíření rizikového chování*“. Jednou z oblastí rizikového chování je závislostní chování, na které je tato práce zaměřena. Dále se do rizikového chování řadí například šikana, rasismus a xenofobie, záškoláctví a sexuální rizikové chování. Prevence se dělí do tří částí na: primární, sekundární a terciární. **Primární prevence** je zaměřena na část populace, která se ještě s vybraným nežádoucím jevem nesečkala. Cílem protidrogové primární prevence je tedy zabránit vzniku závislostního chování u osob, které se s drogami ještě nesečkaly (viz. kapitola 2.1). **Sekundární prevence** je zaměřena na osoby, které již mají s drogou zkušenosti a jejím cílem je předejít vzniku závislosti u těchto osob. **Terciární prevence** se zabývá zdravotními a sociálními dopady závislostního chování na život uživatele návykových látek a jejím cílem je těmto negativním dopadům předcházet. (Adiktologie.cz 2019a; Národní ústav pro vzdělávání 2014a)

Primární prevence je realizována prostřednictvím preventivních programů a je rozdělena na prevenci nespecifickou a specifickou, která se dále člení do tří úrovní na všeobecnou, selektivní a indikovanou. **Nespecifická prevence** přímo nesouvisí s žádnou oblastí rizikového

chování. Jedná se především o volnočasové aktivity, které vedou ke smysluplnému využití volného času, k tvorbě hodnot a rozvíjení osobnosti. (Adiktologie.cz 2019b; Národní ústav pro vzdělávání 2014b)

Specifická prevence je přímo zaměřena na určitou oblast rizikového chování a cílí na konkrétní skupinu osob. **Všeobecná primární prevence** je zaměřena na větší část populace, především na děti a mládež, bez ohledu na stupeň rizikovitosti. Je brán v potaz pouze věk a určité faktory, například sociálního charakteru. Všeobecná primární prevence pracuje například se školními třídami, kde postačuje školní metodika. **Selektivní primární prevence** je zaměřena na ohrožené skupiny osob, respektive osoby, které mají větší tendence k rizikovému chování než zbytek populace. Jedná se o práci s menšími skupinami či jednotlivci. **Indikovaná primární prevence** pracuje s jednotlivci, „kteří jsou vystaveni působení výrazně rizikových faktorů, případně u kterých se již vyskytly projevy rizikového chování.“ Tento druh prevence vykonávají převážně speciální pedagogové, psychologové apod. (Miovský a kol. 2010, s. 43)

Vznik a rozvoj rizikového chování je spojen s rizikovými a protektivními faktory. Působení rizikových faktorů na jednotlivce zvyšuje pravděpodobnost výskytu rizikového chování, naopak protektivní faktory tuto pravděpodobnost snižují. Mezi **rizikové faktory** podle Národního ústavu pro vzdělávání (2014c) patří:

- Individuální faktory – např. pohlaví, duševní problémy a problémy se zákonem, nízké sebevědomí, brzká zkušenost s drogami
- Rodinné faktory – např. rodinné konflikty, užívání drog rodinnými příslušníky, nedostatečná kontrola rodičů
- Vrstevnické vztahy – např. šikana, členství ve skupině, která užívá návykové látky
- Školní faktory – např. neefektivní programy, přílišný tlak na výkon
- Komunita, společenství – např. vysoká dostupnost drog

Protektivní faktory jsou definovány Národním ústavem pro vzdělávání (2014c) takto:

- Individuální faktory – např. emoční stabilita, odolnost vůči stresu a tlaku
- Rodinné faktory – např. negativní postoj rodičů k drogám, dobré rodinné vztahy
- Vrstevnické vztahy – např. dostatek přátel, začlenění do kolektivu
- Školní faktory – např. specifická prevence ve škole, dobré vztahy s učiteli a spolužáky

- Komunita, společenství – např. instituce podporující rozvoj mládeže

Školská primární prevence

Mioviský (2010, s. 61) definuje školní primární prevenci jako „soubor přístupů, metod a intervencí, které jsou koncepčně rozvíjeny a garantovány v rámci sektoru školství a jejichž společným jmenovatelem je resortní legislativní rámec Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.“ Jedná se tedy o prevenci působící na děti a mládež ve školách a školských zařízeních, neboť jsou hlavní cílovou skupinou preventivních programů a prevence obecně. Školami je vytvářena strategie prevence prostřednictvím tzv. *minimálního preventivního programu (MPP)*. MPP je dokument, který je vytvářen školním metodikem prevence a dalšími pedagogy a je zaměřen na prevenci proti rizikovému chování, jako je například užívání návykových látek. MPP je vytvářen na jeden školní rok a je kontrolován Českou školní inspekcí. Prevence je vyhodnocována také samotnou školou a tato evaluace je součástí výroční zprávy o činnosti školy. Plnění úkolů MPP vyžaduje spolupráci všech zúčastněných stran, tedy ředitele školy, školního metodika prevence, pedagogů, třídního učitele, žáků, krajského školního koordinátora a dalších institucí zabývajících se prevencí v dané oblasti. (Skácelová 2010, s. 102–103)

MPP je zpracováván na základě vnitřních i vnějších zdrojů školy. Vnitřní zdroje představují například riziková místa ve škole, počet žáků, nebo SWOT analýza školy. Za vnější zdroje jsou považovány organizace a odborníci, kteří pomáhají školnímu metodikovi prevence s MPP, ale také webové stránky institucí (webové stránky MŠMT), na které se škola může v rámci prevence obrátit. (Mioviský 2012, s. 19–22)

Dalším důležitým dokumentem je *školní preventivní program (ŠPP)*. Tento dokument představuje dlouhodobou strategii školy v oblasti prevence a je zaměřen na podporu zdravého životního stylu a rozvoje žáků, stejně jako na předcházení rizikového chování. Na základě školního preventivního programu je obvykle vypracován minimální preventivní program. (Skácelová 2010, s. 101)

Zásady efektivní primární prevence zneužívání návykových látek

Aby byl preventivní program považován za efektivní, musí splňovat obecná kritéria efektivnosti primární prevence. Tyto zásady jsou definovány Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (2005, s. 11–12) konkrétně pro oblast návykových látek.

- **Komplexnost a kombinace mnohočetných strategií**, které jsou zaměřeny na různé skupiny jako je rodina nebo škola.

- **Dlouhodobá a systematická prevence** – preventivní opatření musí být dlouhodobá a systematická, neboť opakovaná prevence má vždy větší účinek než jednorázová prevence, jako jsou například jednorázové přednášky.
- **Cílenost a adekvátnost informací i forem působení** – preventivní program musí cílit na vybranou skupinu a zohlednit její náchylnost k užívání návykových látek.
- **Včasný začátek preventivních aktivit** – preventivní aktivity jsou potřeba realizovat v co nejnižším (nejlépe předškolním) věku.
- **Pozitivní orientace primární prevence a demonstrace konkrétních alternativ** – rizikovému chování lze předcházet například nabídnutím alternativního využití volného času, například sport, zájmové kroužky apod.
- **Využití „KAB“ modelu (znalosti, postoje, dovednosti)** – ačkoliv je poskytování kvalitních informací důležitou součástí prevence, je třeba, aby realizovaná opatření působila i na změnu chování, například zvýšení odolnosti vůči tlaku okolí.
- **Využití „peer“ prvku, důraz na interakci a aktivní zapojení** – je důležité, aby byly děti zapojeny do prevence a aktivně se účastnily diskusí, neboť dětem je často bližší názor vrstevníků než autorit.
- **Denormalizace** – snaha o vytvoření takového prostředí, ve kterém je užívání návykových látek považováno za nenormální a nežádoucí.
- **Podpora protektivních faktorů ve společnosti** – zapojení dostupných prostředků k vytvoření bezpečného prostředí pro děti a mládež, včetně poskytnutí odborné péče.

2.3 Drogová kriminalita

Snižování drogové kriminality neboli kriminality spojené s nelegálními drogami je jedním z hlavních cílů *Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027*.

Drogová kriminalita je kategorizována do dvou skupin, primární a sekundární kriminalita. Primární drogová kriminalita je spojena s trestnými činy podle trestního zákoníku, kde se jedná o přímé nakládání s návykovými látkami. Naopak sekundární drogová kriminalita zahrnuje trestné činy, které jsou spojeny s užíváním drog nepřímo, například krádeže z důvodu získání finančních prostředků na nákup drog. (MVCR 2019)

Primární drogová kriminalita zahrnuje následující trestné činy (§ 283 až § 287):

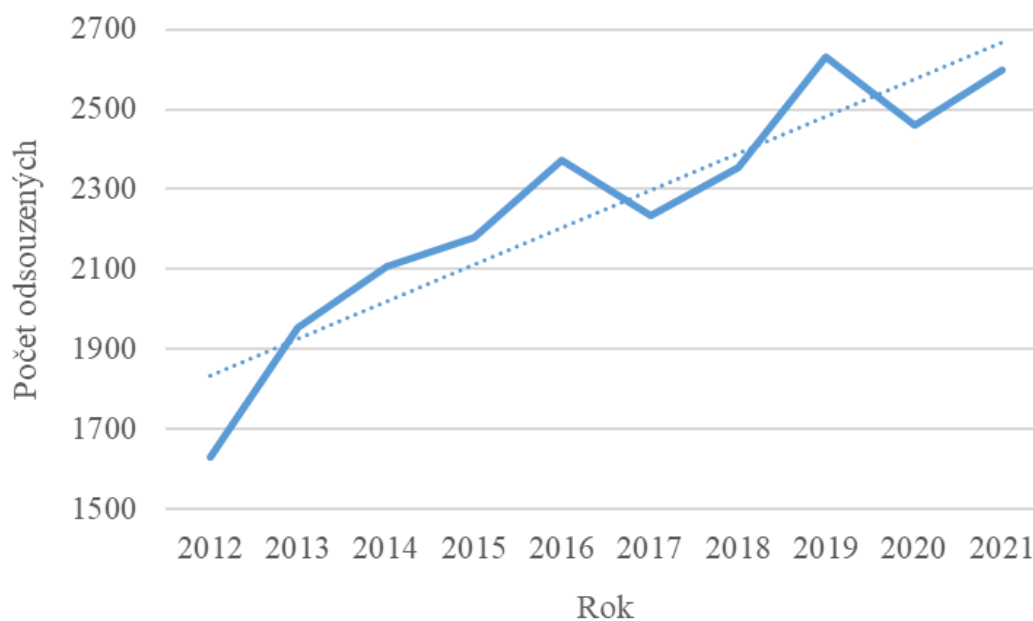
- „výroba, distribuce a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami (OPL)
- přechovávání OPL pro vlastní potřebu,
- pěstování rostlin nebo hub obsahujících OPL pro vlastní potřebu,
- výroba a držení předmětů určených k výrobě OPL,
- šíření toxikomanie.“ (NMS 2022b s. 126)

Díky přesnému vymezení těchto činů v trestním zákoníku jsou v praxi snadno identifikovatelné a je možné určit jejich počet a druh. Sběrem dat a poskytováním informací a statistik o primární drogové kriminalitě se zabývá především: „Policie ČR, statistiky Národní protidrogové centrály, data Ministerstva spravedlnosti ČR, vězeňské služby a probační a mediační služby“. (Azlegal.cz)

V České republice samotné užívání drog nelegální není, avšak provádět určité činnosti pod vlivem návykových látek již trestné je. Jedná se například o řízení, či práci pod vlivem drog a činnosti, jež potenciálně mohou ohrozit život, zdraví, nebo majetek. V případě držení drogy se jedná o nezákonnou činnost vždy a zaleží pouze na množství návykové látky, podle kterého je určeno, zda se jedná o přešupek nebo trestný čin. O trestný čin se jedná v případě, že je nalezeno tzv. „množství větší než malé“ a hrozí za něj trest odnětí svobody. Pokud se jedná o přešupek, výše pokuty může činit až 15 000 Kč. (Policie.cz 2019)

Statistické údaje o vývoji počtu odsouzených osob za trestné činy primární drogové prevence ukazuje obrázek 4.

Obrázek 4: Počet osob odsouzených za primární drogové trestné činy v letech 2012–2021



Zdroj: vlastní zpracování dle (NMS 2022b s. 127)

Obrázek 4 zobrazuje vývoj odsouzených osob za trestné činy primární drogové kriminality. Počet osob odsouzených za trestné činy primární drogové prevence má rostoucí trend až do roku 2021, kdy počet odsouzených činil 2 597, což je o 137 odsouzených více než v předchozím roce.

Podle Mapykriminality.cz spadají trestné činy spojené s drogami pod třídu toxikománie a jsou sledovány v několika následujících kategoriích:

- Nedovolená výroba, držení a prodej omamných látek a jedů
 - vyrobí
 - doveze, vyveze, proveze
 - nabízí, zprostředkuje
 - prodá nebo opatří pro jiného
 - přechovává v množství větším než malém
 - přechovává ve větším rozsahu
 - předměty k nedovolené výrobě těchto látek
 - pěstírna konopí
 - výrobná – varna

- opatření a přechovávání předmětů k výrobě
- indoorová pěstírna konopí
- výroba metamfetaminu – varna
- Šíření toxikomanie
- Držení drog pro osobní potřebu
- Úmrtí předávkováním drog
- Ostatní formy toxikomanie včetně přestupků
 - ohrožení pod vlivem návykové látky
 - opilství

Drogová kriminalita se zaměřením na taneční zábavy není statisticky sledována, proto nelze zjistit počet uživatelů drog na tanečních zábavách nebo počet trestných činů, které jsou s tanečními akcemi spojeny. Uživatelé drog jsou také často chyceni až po odjezdu z akce a nelze tedy trestný čin či přestupek spojit s tanečními zábavami. Analýza užívání drog na tanečních zábavách je proto zaměřena na vybraný kraj, o kterém byly informace získány na základě osobních rozhovorů s Policií ČR.

2.4 Financování protidrogové politiky

Existují dvě základní úrovně financování protidrogové politiky, a to centrální úroveň a regionální úroveň. Centrální úroveň zahrnuje výdaje ze státního rozpočtu, tedy výdaje Úřadu vlády ČR/RVKPP a vybraných ministerstev a regionální úroveň zahrnuje výdaje rozpočtů krajů a obcí. Dále je protidrogová politika financována prostřednictvím zdravotních pojišťoven ve formě veřejného zdravotního pojištění a z evropských fondů jako je například Evropský sociální fond. (NMS 2022b s. 34) V tabulce 2 jsou zobrazeny výdaje na protidrogovou politiku ze státního rozpočtu v letech 2017–2021 v tis. Kč.

Tabulka 2: Výdaje na protidrogovou politiku ze státního rozpočtu v letech 2017–2021 v tis. Kč.

| Resort | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 | 2020 | 2021 |
|------------------|------------------|------------------|-----------------|------------------|------------------|------------------|------------------|
| Úřad vlády/RVKPP | 94 987 | 125 940 | 142 925 | 188 777 | 231 090 | 299 331 | 306 329 |
| MŠMT | 12 196 | 11 905 | 12 058 | 19 903 | 19 903 | 3 542 | 2 673 |
| MO | 488 | 468 | 712 | 763 | 763 | 666 | 756 |
| MPSV | 160 657 | 185 375 | 207 230 | 291 583 | 291 583 | 344 295 | 378 700 |
| MZ | 23 118 | 21 009 | 36 013 | 43 103 | 43 103 | 6 785 | 9 627 |
| MS | 11 938 | 14 911 | 16 494 | 16 229 | 16 229 | 6 784 | 11 905 |
| MV | 25 030 | 0 | 0 | 0 | 0 | 19636 | 332 |
| GŘC | n. a. | n- a. | 5 986 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Policie ČR | 837 353 | 903 490 | 1 030 050 | 1 210 650 | 120 650 | 1 185 537 | 1 298 085 |
| MZV | 6 380 | 4 386 | 2 000 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Celkem | 1 174 081 | 1 267 484 | 1 453469 | 1 771 007 | 1 746 327 | 1 866 576 | 2 008 406 |

Zdroj: NMS 2022b s. 35

Z hlediska financování je podrobněji charakterizován rok 2021. V roce 2021 činily celkové výdaje státní správy na protidrogovou politiku přes 2 mld. Kč. Úřad vlády/RVKPP poskytuje dotace prostřednictvím kterých jsou realizovány projekty v oblasti primární prevence, programy následné péče, léčebné programy a poradenství a další služby pro uživatele návykových látek. Dále se jedná o výdaje na specializované činnosti RVKPP a na činnosti NMS. Celkové výdaje RVKPP činily v roce 2021 cca 306 mil. Kč. Od roku 2020 jsou tyto státní dotace centralizovány pouze do Úřadu vlády ČR. Důvodem je zjednodušení, vyšší transparentnost a snížení administrativy. Dříve byly dotace poskytovány také některými ministerstvy jako je například ministerstvo školství nebo ministerstvo zdravotnictví. MŠMT se zabývá financováním protidrogové prevence, na kterou v roce 2021 vydalo přes 2,6 mil. Kč. Jedná se například o vzdělávací programy pro pedagogy v oblasti primární prevence. MO zase zajišťuje financování vzdělávacích programů pro resort obrany, na které vyčlenilo 756 tis. Kč. MPSV financuje činnosti „kontaktních center, terénních programů, programů sociálního poradenství, terapeutických komunit, programů následné péče a domovů se zvláštním režimem,“ na které vydalo celkem 378,7 mil. Kč. MZ podpořilo částkou 9,6 milionu projekty příspěvkových organizací zřízených MZ a dále preventivní programy Státního zdravotního ústavu. MS zajišťuje financování v oblasti vězeňství, jako je například léčba a prevence drogové kriminality, kde se jednalo v roce 2021 o částku 11,9 mil. Kč. Policie ČR vydala celkem 1 298 mil. Kč na prevenci a potírání kriminality v oblasti drog, částka je včetně jejich provozních nákladů. (NMS 2022b s. 35–36)

V roce 2021 bylo z **regionálních rozpočtů** vydáno na protidrogovou politiku celkem 449, 2 mil. Kč, konkrétně z rozpočtu krajů 364,6 mil. Kč a z rozpočtu obcí 84,6 mil. Kč. Krajské rozpočty mají na financování protidrogové politiky větší podíl, a to ve všech krajích. (NMS 2022b s. 36)

Tabulka 3: Výdaje na protidrogovou politiku z regionálních v letech 2017–2021, v tis. Kč

| Kraj | 2017 | 2018 | 2019 | 2020 | 2021 |
|------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| Praha | 71 948 | 74 860 | 75 848 | 124 067 | 115 017 |
| Středočeský | 22 395 | 26 093 | 22 470 | 22 326 | 22 291 |
| Jihočeský | 16 715 | 19 433 | 12 639 | 19 390 | 19 566 |
| Plzeňský | 17 658 | 18 345 | 22 727 | 23 111 | 23 263 |
| Karlovarský | 6 306 | 15 575 | 1 273 | 10 243 | 11 037 |
| Ústecký | 11 787 | 12 015 | 22 248 | 28 709 | 30 586 |
| Liberecký | 13 085 | 17 870 | 15 632 | 14 513 | 15 455 |
| Královéhradecký | 17 667 | 40 269 | 21 300 | 24 239 | 24 711 |
| Pardubický | 8 503 | 8 089 | 7 957 | 8 625 | 8 230 |
| Vysočina | 16 089 | 17 194 | 22 513 | 24 239 | 29 280 |
| Jihomoravský | 33 629 | 37 153 | 35 082 | 40 616 | 34 117 |
| Olomoucký | 17 001 | 11 359 | 11 359 | 33 026 | 38 777 |
| Zlínský | 12 089 | 13 223 | 14 547 | 14 592 | 15 199 |
| Moravskoslezský | 37 281 | 39 139 | 39 139 | 43 258 | 61 716 |
| Celkem ČR | 302 153 | 350 617 | 324 733 | 430 953 | 449 244 |

Zdroj: NMS 2022b s. 37

Z tabulky 3 vyplývá, že v některých krajích (např. Plzeňský kraj, Pardubický kraj a Praha) výdaje na protidrogovou politiku mezi lety 2020 a 2021 poklesly, celkové výdaje v ČR vzrostly o 18 291 tis. Kč.

Zdravotní pojišťovny hradí například léčbu ve specializovaných psychiatrických nemocnicích či ambulancích. Výdaje na tuto péči jsou propláceny poskytovatelům zdravotních služeb za předem sjednaných podmínek. Výdaje zdravotních pojišťoven na léčbu uživatelů návykových látek činily v roce 2020 celkem 938 mil. Kč, z toho 113,4 mil. Kč šlo na ambulantní péči a 824,6 mil. Kč na lůžkovou péči. (NMS 2022b s. 42)

3. ZHODNOCENÍ PROTIDROGOVÉ POLITIKY V ČESKÉ SKALICI

Aby bylo možné analyzovat užívání a distribuci drog ve vybrané obci, je třeba definovat aktéry, kteří jsou zapojeni do realizace protidrogové politiky na daném území a evaluovat protidrogovou prevenci v České Skalici.

3.1 Analytický rámec

Problém distribuce a užívání drog a návykových látek je v diplomové práci analyzován prostřednictvím modelu A-A-A. Ten slouží k bližšímu pochopení vzájemných vztahů mezi jednotlivými aktéry protidrogové politiky. Dále jsou stanoveny hypotézy pro ověření efektivity protidrogové prevence ve vybrané obci.

Modelem A-A-A se zabývá Martin Potůček a kol. ve své knize Veřejná politika (2016, s. 62) a je jím vysvětlován takto: „*model A-A-A začleňuje procesy tvorby veřejné politiky do interaktivního pole, propojujícího a dynamizujícího tři segmenty, totiž politické Arény a politické Aktéry s politickými Agendami.*“

Arény představují určitý prostor, na kterém jsou realizovány vztahy jednotlivých aktérů. Jedná se například o vztahy, kde subjekty navazují spolupráci, či si naopak konkurují. Tyto vazby nejsou tvořeny pouze v rámci jednotlivých arén, ale také mezi arénami navzájem. Typologie arén se v průběh let vyvíjela. V dnešní době jsou rozlišovány především tyto arény: legislativa, exekutiva, aréna politických stran, aréna veřejnosti, byrokratická aréna, aréna zájmových skupin a aréna médií. (Potůček 2016, s. 61–62) Prostor arény není charakterizován pouze geograficky, ale také organizačně, může mít tedy hierarchickou strukturu.

Podle Potůčka (2016, s. 56) jsou **Aktéři** subjekty (jednotlivci i skupiny), kteří mohou nejen ovlivnit veřejně politický proces, ale také ho iniciovat. Jsou charakterizovány především jejich preferencemi, způsoby chápání problému, jehož řešením se zabývají a zdroji, které mají k dispozici. Aktéři jednájí především v souladu s jejich zájmy. **Sít' aktérů** představuje spolupráci velkého množství aktérů za účelem dosažení určitého cíle. Toto spojení je postaveno spíše na neformální spolupráci a závisí na vzájemných dohodách. Politická síť zahrnuje aktéry na různých úrovních veřejného i soukromého sektoru, kteří mezi sebou sdílejí zdroje, informace a zkušenosti. (Potůček 2016, s. 45)

Agendy jsou Potůčkem (2016, s. 62) definovány jako: „*formulované, řešené, případně odkládané sociální problémy, způsob, jak je jim rozuměno a jak o nich komunikují aktéři*

v příslušných institucionálních rámcích.“ Agendy jsou neustále měněny v závislosti na aktuálních i dlouhodobých politických tématech, ale také vlivem měnících se zájmů aktérů. Při řešení sociálního problému konzumace drog v ČR představuje arénu území celé ČR. V rámci tohoto území aktéry reprezentuje především centrální vláda a územně samosprávné celky. Agenda těchto aktérů je definována v zákonech a jedná se zejména o zabránění distribuce a užívání drog.

V diplomové práci jsou definováni aktéři protidrogové politiky celé České republiky na úrovni státu, kraje a obce a následně jsou z nich vybráni relevantní aktéři pro protidrogovou politiku, jejíž arénou je území města České Skalice. Nejdůležitější aktéři v obci jsou představeni s jejich agendami. Agenda aktérů je uspořádána do matice, které slouží k analýze vztahů vzájemné spolupráce, či konfliktů. Tyto matice jsou vytvořeny pro čtyři pilíře protidrogové politiky.

Data pro analýzu distribuce a užívání návykových látek na tanečních zábavách jsou získána od klíčových aktérů formou polostrukturovaných rozhovorů. Jedná se zejména o rozhovor s Městskou policií Česká Skalice, který byl uskutečněn v říjnu 2022 a rozhovory se členy Národní protidrogové centrály – expozitura Hradec Králové a Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje, které proběhly v dubnu 2023. Získaný materiál je použit pouze pro účely diplomové práce. Na základě těchto informací je charakterizováno užívání drog na taneční scéně v celém Královéhradeckém kraji a následně také ve vybraném městě, tedy v České Skalici. Místa konání tanečních zábav, jsou místa, kde jsou pořádány především kulturní akce, například plesy, poutě, koncerty apod. Pro účely této práce byla statistická data trestných činů toxikomanie v České Skalici uspořádána podle ročních období. Byla zaznamenána také místa pořádání kulturních akcí, které vychází z přehledu kulturních akcí konaných v České Skalici v roce 2022, který je zpracován na základě dat z Českoskalického zpravodaje.

Z dostupných dat a z rozhovorů s odborníky, například z Národní protidrogové centrály – expozitury Hradce Králové a Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje, vyplývá, že užívání drog a taneční zábavy jsou úzce spjaty a jedná se o prokazatelný problém především mezi mladými lidmi. Ačkoliv existují průzkumy prováděné napříč republikou, které se zabývají návykovými látkami na tanečních zábavách, tato oblast je příliš konkrétní na to, aby byla sledována pravidelně. Nelze tedy zjistit vývoj užívání drog na tanečních zábavách v konkrétní obci, neboť tato statistická data neexistují. Dalším problémem při sledování trestných činů spojených s tanečními zábavami je fakt, že někteří uživatelé drog jsou dopadeni až po odjezdu z akce a nelze tedy prokázat spojitost s taneční zábavou.

Protidrogová prevence je směřována na základní školy, neboť právě děti školou povinné jsou hlavní cílovou skupinou prevence. Z toho důvodu je evaluována protidrogová prevence na základní škole.

Podle OECD (Veselý, Nekola 2007, s. 339) je definována evaluace jako „*systematické a objektivní hodnocení probíhajících nebo dokončených projektů, programů nebo politik, jejich uspořádání, implementace a výsledků. Cílem je určení významnosti a plnění cílů, posouzení rozvojové efektivity, účinku a udržitelnosti. Jde o proces stanovení důležitosti nebo významnosti určité aktivity, politiky nebo programu.*“ Nekola (2007, s. 339) také dodává, že funkcí evaluace je „*poskytovat užitečnou zpětnou vazbu různým příjemcům – zadavatelům evaluace, klientům služeb, úředníkům, politikům apod.*“ Evaluace politik je zaměřena na účinnost dané politiky, tedy na její výsledky. Podle Bardacha (2000, s. 20–22) je právě účinnost (vztah vstupů a výsledků) nejdůležitějším hodnotícím kritériem politik a programů, avšak je třeba se zaměřit také na spravedlnost, ekonomickou svobodu a svobodu projevu, rovnost apod.

Evaluovat protidrogovou prevenci na základní škole lze různými způsoby, například dotazníkovým šetřením mezi žáky, mezi pedagogy nebo analýzou minimálního preventivního programu školy. Evaluace protidrogové prevence na Základní škole Česká Skalice je uskutečněna formou dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření probíhalo v květnu 2023. Dotazník (příloha B) byl převzat z již provedeného výzkumu studenta pedagogické fakulty Technické univerzity v Liberci (Krut'á 2007) a studentky pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (Soldátová 2010) a upraven na základě cílů školního preventivního programu základní školy.

Základní škola Česká Skalice, IČO 70987262, adresa Zelená 153, 552 03 Česká Skalice, má maximální kapacitu 700 žáků v běžných třídách a 36 žáků ve speciálních třídách. Po dohodě se školní metodičkou prevence, Mgr. Evou Posnarovou, byly o vyplnění požádány tři 7. ročníky, neboť právě na ně je protidrogová prevence cílena nejvíce. Dotazník obsahuje devět uzavřených a polouzavřených otázek a pro jeho vyhodnocení byly stanoveny tři hypotézy, jejichž cílem je ověřit efektivnost protidrogové prevence Základní školy Česká Skalice:

- H1: Žáci 7. tříd si díky preventivní výchově uvědomují nebezpečnost drog.
- H2: Žáci 7. tříd nemají vlastní zkušenost s užíváním nelegálních drog.
- H3: Žáci 7. tříd se obrací na učitele, nebo jiného výchovného pracovníka školy v případě problému s drogami.

3.2 Aréna a aktéři

Arénu zvolenou pro diplomovou práci představuje katastrální území obce Česká Skalice o rozloze 17,36 km². Česká Skalice se nachází v Královéhradeckém kraji a spadá pod okres Náchod. Tato obec je členěna do pěti částí: Ratibořice, Zlích, Malá Skalice, Spyta a Zájezd. Česká Skalice má aktuálně celkem 4 884 obyvatel, z toho je 4 275 obyvatel starší 15 let. (MVCR 2023). Česká Skalice je také často navštěvována turisty, neboť se zde nachází například Babiččino údolí, vodní nádrž Rozkoš či zámek Ratibořice. Tyto oblasti jsou nejvíce navštěvovány turisty především v letních měsících. Důležitou součástí turismu v České Skalici je Autocamping Rozkoš, který je otevřen celoročně a pojme cca 3500 návštěvníků. Nejvíce lidí však navštěvuje kemp v létě, neboť se zde nachází letní kino, jsou zde pořádány hudební akce a diskotéky (taneční scéna) a je zde možnost využití některých vodních sportů, zejména windsurfing a jachting. (Mistopisy.cz 2023; Atcrozkos.cz 2023)

Obrázek 5: Mapa území České Skalice



Zdroj: (Mapy.cz 2023)

Strategické dokumenty (*Realizace protidrogové politiky v krajích a obcích a její koordinace, Česká protidrogová politika a její koordinace politika závislostí založená na důkazech, Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027*) definují aktéry, kteří figuruji v oblasti drog a protidrogové politiky. Tito aktéři jsou rozčleněni do třech tabulek, v nichž je každému aktérovi přidělen kód a pořadové číslo. Tabulky 5 a 6 definují pouze aktéry veřejného sektoru, tabulka 7 obsahuje aktéry z veřejného i soukromého sektoru.

Tabulka 4: Aktéři protidrogové politiky na národní úrovni

| P. č. | Kód | Skupina | Aktéři | |
|-------|-----|---------------|---|---|
| 1 | A1 | Vláda ČR | Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky | Sekretariát RVKPP |
| 2 | A2 | | | Předseda RVKPP |
| 3 | A3 | | | Národní koordinátor pro politiku v oblasti závislostí |
| 4 | A4 | Státní správa | Ministerstvo zdravotnictví | Zdravotní pojišťovny |
| 5 | A5 | | Ministerstvo práce a sociálních věcí | |
| 6 | A6 | | Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy | Česká školní inspekce |
| 7 | A7 | | Ministerstvo pro místní rozvoj | |
| 8 | A8 | | Ministerstvo spravedlnosti | Vězeňská služba ČR |
| 9 | A9 | | | Probační a mediální služba |
| 10 | A10 | | Ministerstvo financí | Celní správa ČR |
| 11 | A11 | | Ministerstvo obrany | |
| 12 | A12 | | Ministerstvo zahraničních věcí | |
| 13 | A13 | | Ministerstvo průmyslu a obchodu | |
| 14 | A14 | | Ministerstvo zemědělství | |
| 15 | A15 | | Ministerstvo dopravy | BESIP |
| 16 | A16 | | Ministerstvo kultury | |
| 17 | A17 | | Ministerstvo vnitra | Policie ČR |

Zdroj: vlastní

Jak vyplývá z tabulky na národní úrovni je 17 aktérů. Tabulka 4 obsahuje dvě hlavní skupiny: Vládu ČR, jejímž hlavním poradním orgánem pro protidrogovou politiku je Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky, která je zároveň jedním z nejdůležitějších aktérů této politiky a státní správu, jež zahrnuje činnosti jednotlivých ministerstev v oblasti závislostí. Poslední sloupec tabulky 4 ukazuje aktéry, kteří hierarchicky spadají pod aktéry ve sloupci předchozím.

Jedná se například o Policii ČR (A17), která je v působnosti Ministerstva vnitra. Krajskou a místní úroveň aktérů protidrogové politiky, zobrazuje tabulka 6.

Tabulka 5: Aktéři protidrogové politiky na krajské a místní úrovni

| P. č. | Kód | Skupina | Aktéři | |
|-------|-------|---------|-----------------------------------|---|
| 1 | B1 | Kraj | Krajský úřad | Krajský protidrogový koordinátor a protidrogová komise |
| 2 | B2 | | | Pracovní skupiny |
| 3 | B3 | | | Střední škola |
| 4 | B4 | | Krajská hygienická stanice | |
| 5 | B5 | | Pedagogicko-psychologická poradna | |
| 6 | A171 | | Krajské ředitelství PČR | |
| 7 | C1 | Obec | Obecní úřad | Místní protidrogový koordinátor a protidrogová komise / sociálně-ekonomický odbor |
| 8 | C2 | | | Základní škola |
| 9 | A1711 | | | Obecní policie |

Zdroj: vlastní

Tabulka 5 zahrnuje 9 aktérů územně samosprávných celků. Hlavním aktérem krajské úrovně je Krajský úřad, pod něhož spadá například krajský protidrogový koordinátor (B1), který má podle Sekretariátu RVKPP (2016, s. 10) „*koordináční, iniciativní, organizační a poradní roli v působnosti příslušného kraje, je respektovaným partnerem dalších institucí na místní i celostátní úrovni.*“ Na území kraje dále působí Krajské ředitelství PČR (A171), Krajská hygienická stanice (KHS) (B4), která se podílí na prevenci proti drogám a na sběru dat a informací o závislých osobách a infekčních onemocněních a Pedagogicko-psychologické poradny (B5), které jsou v rámci drogové oblasti zaměřeny na poradenství lidem ve věku od 3 do 18 let. (KHS Moravskoslezského kraje; Policie ČR, 2008) Místní úroveň představuje především spolupráci obce, obecního úřadu a místního oddělení PČR (A1711), přičemž koordinace je zajišťována Místním protidrogovým koordinátorem a protidrogovou komisí (C1), v případě, že je zřízena. (Sekretariát RVKPP 2016, s. 33)

Tabulka 6 definuje další aktéry z veřejného sektoru, ale jsou zde již také zařazeni aktéři ze sektoru soukromého. Soukromý sektor reprezentují především neziskové nestátní organizace a dále již samotní výrobci, distributoři a uživatelé drog a provozovatelé podniků.

Tabulka 6: Další aktéři protidrogové politiky

| P. č. | Kód | Aktéři | |
|-------|-----|--|--|
| 1 | D1 | Odborné společnosti | Společnost pro návykové nemoci ČLS JEP |
| 2 | D2 | | Česká asociace adiktologů, z. s. |
| 3 | D3 | | Odborná společnost prevence rizikového chování |
| 4 | D4 | | A.N.O. – Asociace nestátních organizací |
| 5 | D5 | | Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR |
| 6 | D6 | | Asociace nemocnic ČR |
| 7 | D7 | | Společnost pro léčbu závislosti na tabáku |
| 8 | D8 | | Česká koalice proti tabáku |
| 9 | D9 | Nestátní neziskové organizace | Adiktologické centrum |
| 10 | D10 | | Nízkoprahové centrum |
| 11 | D11 | Výzkumné instituce | Klinika adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy |
| 12 | D12 | | Klinika adiktologie Všeobecné fakultní nemocnice v Praze |
| 13 | D13 | | Národní ústav duševního zdraví – Klecany |
| 14 | E1 | Výrobci drog | |
| 15 | E2 | Distributoři drog | |
| 16 | E3 | Uživatelé drog | |
| 17 | E4 | Provozovatelé podniků (taneční zábavy) | |
| 18 | E5 | Žáci | |
| 19 | E6 | Rodiče | |

Zdroj: vlastní

Tabulka 6 zobrazuje dalších 19 aktérů, kteří stojí mimo základní hierarchické rozdělení státu. Mezi tyto aktéry patří odborné a výzkumné instituce a neziskové nestátní organizace například v podobě adiktologických center (D9). Významným aktérem, především v oblasti prevence jsou školská zařízení. Další skupina aktérů se týká samotného nakládání s návykovými látkami. Jedná se o výrobce (E1), distributory (E2) a uživatele drog (E3). Pro účely této práce jsou zde zařazeni také provozovatelé podniků (E4), ve kterých se pořádají taneční zábavy, neboť se jedná o příležitosti pro užívání a distribuci drog a dále žáci (E5) a rodiče (E6), kteří jsou důležití pro analýzu protidrogové prevence.

Pro další analýzu v rámci této diplomové práce jsou relevantní aktéři, které ukazuje obrázek 6. Jedná se o aktéry, kteří jsou zapojeni do protidrogové politiky v České Skalici.

Obrázek 6: Relevantní aktéři pro protidrogovou politiku v České Skalici

| | | Veřejný sektor | | Soukromý sektor | |
|-------------------|--|--|--------------------------------------|-------------------------------|--|
| | | Aktéři | Podřízení aktéři | Aktéři | |
| Centrální úroveň | | A17: Policie ČR (obvodní oddělení) | | Nestátní neziskové organizace | D9: Adiktologické centrum – Laxus, z. ú. |
| | | B1: Krajský protidrogový koordinátor a protidrogová komise | | | D10: Nízkoprahové centrum – prostor pro |
| Regionální úroveň | | C1: Obecní úřad Česká Skalice | A1711: Městská policie Česká Skalice | Soukromé osoby | E1: Výrobce |
| | | | C2: Základní škola Česká Skalice | | E2: Distributor |
| | | | | | E3: Uživatel |
| | | | | | E4: Provozovatelé podniků (taneční zábavy) |
| | | | | E5: Žáci | |
| | | | | E6: Rodiče | |

Zdroj: vlastní

Obrázek 6 zobrazuje aktéry důležité pro analýzu protidrogové politiky vybrané obce, tedy České Skalice. Aktéři jsou rozděleni podle sektorů, konkrétně, zda spadají do veřejného či soukromého sektoru. Do veřejného sektoru spadá policie, která je zařazena do centrální i regionální úrovně. Do regionální úrovně se řadí také Obecní úřad Česká Skalice (C1) a jemu podřízení aktéři. Soukromý sektor zahrnuje skupinu nestátní neziskové organizace, do které spadá adiktologické centrum (D9) a nízkoprahové centrum (D10). Další skupinou soukromého sektoru jsou soukromé osoby, tedy osoby, které vystupují jednotlivě a jedná se o výrobce (E1), distributory (E2) a uživatele drog (E3), provozovatelé podniků s tanečními zábavami (E4), žáky (E5) a rodiče (E6).

3.3 Agenda aktérů protidrogové politiky v České Skalici

Jak již bylo vymezeno v kapitole vysvětlující analytický rámec, ke každému aktérovi lze přiřadit agendu, tedy činnost, kterou se podílí na celostátní protidrogové politice. V tabulce 7 jsou vymezení relevantní aktéři vztahující se k protidrogové politice v České Skalici a jejich hlavní agendy.

Tabulka 7: Agenda hlavních aktérů protidrogové politiky v České Skalici

| Kód | Aktér | Agenda |
|-------|--|---|
| A17 | Policie ČR (obvodní oddělení) | snižování nabídky a prevence proti drogové kriminalitě |
| A1711 | Městská policie Česká Skalice | protidrogová prevence, výměna injekčního materiálu |
| B1 | Krajský protidrogový koordinátor a protidrogová komise | tvorba koncepce protidrogové politiky kraje, spolupráce se subjekty realizující protidrogovou politiku na území kraje, podílení na tvorbě protidrogových strategií obcí |
| C1 | Městský úřad Česká Skalice | strategické schůze v oblasti závislostí, dotace nestátní neziskové organizaci |
| C2 | Základní škola Česká Skalice | prevence a vzdělávání v oblasti drog |
| D9 | Adiktologické centrum – Laxus, z. ú. | poradenství v oblasti závislostí, výměna injekčního materiálu, testování přenosných chorob |
| D10 | Nízkoprahové centrum – Klídek | protidrogová prevence a poradenství pro děti a mládež |
| E1 | Výrobce | výroba návykových látek, za účelem dosažení zisku |
| E2 | Distributor | nabídka a prodej drog za účelem dosažení zisku |
| E3 | Uživatel | snaha získat návykové látky, užívání drog |
| E4 | Provozovatelé podniků (taneční zábavy) | provozování podniků s koncepcí tanečních zábav |
| E5 | Žáci | cílová skupina protidrogové prevence |
| E6 | Rodiče | poučení dětí v rámci protidrogové prevence |

Zdroj: vlastní zpracování podle (Sekretariát RVKPP 2019a, s. 31–33; (NMS 2009, s. 7)

V tabulce 7 je definováno 13 relevantních aktérů, kteří jsou součástí protidrogové politiky v České Skalici. Na jedné straně se jedná o aktéry, kteří se podílejí na realizaci protidrogové politiky, tedy Policie (A17, A1711), Městský úřad Česká Skalice (C1), Základní škola Česká Skalice (C2), adiktologické (D9) a nízkoprahové centrum (D10) a na straně druhé se nachází výrobci (E1), distributoři (E2) a uživatelé drog (E3), na které je tato politika zaměřena. Provozovatelé podniků (E4), ve kterých se pořádají taneční zábavy jsou zde zařazeni jako příležitosti pro užívání a distribuci drog, jedná se například o taneční kluby, ale také restaurace, ve kterých jsou pořádány taneční zábavy.

Tabulka 8: Matice vzájemných vztahů aktérů v České Skalici

| Aktéři | A17 | B1 | A1711 | C1 | C2 | D9 | D10 | E1 | E2 | E3 | E4 | E5 | E6 |
|--------|-----|----|-------|----|----|----|-----|----|----|----|----|----|----|
| A17 | | | + | + | + | + | + | - | - | - | | + | |
| B1 | | | | + | | + | + | | | | | | |
| A1711 | + | | | + | + | + | + | - | - | - | | + | |
| C1 | + | + | + | | + | + | + | | | | | | |
| C2 | + | | + | + | | + | + | | | | | + | + |
| D9 | + | + | + | + | + | | + | | | + | | + | |
| D10 | + | + | + | + | + | + | | | | + | | + | |
| E1 | - | | - | | | | | | + | + | | | |
| E2 | - | | - | | | | | + | | + | - | | |
| E3 | - | | - | | | + | + | + | + | | - | | |
| E4 | | | | | | | | | - | - | | + | |
| E5 | + | | + | | + | + | + | | | | + | | |
| E6 | | | | | + | | | | | | | | |

Legenda

+ spolupráce

- konflikt

Zdroj: vlastní

Tabulka 8 prezentuje matici vztahů důležitých aktérů v obci Česká Skalice. Aktéři jsou zde zastoupeni již dříve přidělenými kódy. Vztahy jsou vyjádřeny symboly plus (+) a mínus (-), přičemž kladné znaménko vyjadřuje spolupráci mezi aktéry a záporné znaménko naopak konflikt.

Z tabulky 8 vyplývají nejdůležitější aktéři protidrogové politiky ve městě Česká Skalice, kteří jsou zde stručně charakterizováni. Nejdůležitějším aktérem v boji proti drogám je *Policie České republiky*, respektive její obvodní oddělení (A17). *Policie ČR* je součástí centrální vlády (státu), proto je často označována jako státní policie a její činnost je upravena zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Obecní nebo také *městská policie* (A1711) je zřizována přímo obcemi a je jejich orgánem. Příslušníci městské policie jsou označováni jako strážníci a jsou zaměstnanci obce. (*Policie ČR* 2017) Obec Česká Skalice zaměstnává 5 strážníků. Obecní policie je řízena zákonem č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. Jejich úlohou v rámci protidrogové politiky v České Skalici je především:

- odhalování přestupků v oblasti drog,
- sběr použitého injekčního materiálu,
- protidrogová prevence realizována na místní základní škole prostřednictvím přednášek.

Lexus, z. ú. (D9) je adiktologické centrum poradenství a terapie, které je zaměřeno na uživatele drog a další osoby se závislostním chováním, včetně jejich blízkého okolí. Česká Skalice je v rámci této organizace zapojena do terénního programu v Královéhradeckém kraji. Prostřednictvím tohoto programu jsou poskytovány klientům bezplatné služby přímo na území obce. Jedná se o poradenské a informační služby, výměnu injekčního materiálu, jako jsou sterilní injekční stříkačky a dezinfekce. Rovněž provádí testy na infekční choroby a ošetřují drobná zranění. Poskytují také například doprovod do různých institucí jako je úřad, soud či lékař a nabízejí také potravinovou pomoc, případně oblečení. Českou Skalici navštěvují terénní pracovníci z centra Lexus pravidelně dvakrát v týdnu, v úterý a ve čtvrtek. V rámci spolupráce v boji proti drogám je Lexusu poskytována dotace Městským úřadem Česká skalice (C1). Roční výše této dotace v roce 2022 činila 25 000 Kč. *Nizkoprahové centrum Klídek* (D10), zajišťuje v drogové oblasti poradenství obdobně jako centrum Lexus, ale je zaměřeno na děti a mládež od 6 do 22 let. (Ceskaskalice.cz 2022, Lexus.cz 2023)

Městský úřad Česká Skalice (C1) spolupracuje s ostatními aktéry především na strategických schůzích týkajících se protidrogové politiky České Skalice, zajišťuje smlouvy a poskytuje dotace adiktologickému centru.

Jak vyplývá z kapitoly 2.1 pro protidrogovou politiku jsou klíčové zejména tyto pilíře protidrogové politiky:

- primární prevence,
- snižování rizik,
- regulace snižování nabídky.



Pilíř léčba a resocializace zde není zastoupen, neboť se přímo v České Skalici nenachází žádná ambulantní či resocializační zařízení. Mezi aktéry protidrogové politiky vznikají vzájemné spolupráce či konfliktu. Tabulka 9 představuje matice vzájemných vztahů jednotlivých aktérů vztahujících se k vybraným pilířům protidrogové politiky.

Tabulka 9: Matice vztahů aktérů pro vybrané pilíře protidrogové politiky v České Skalici

| Aktéři pro pilíř primární prevence | | | | | | | | | | | | | |
|---|-----|----|-------|----|----|----|-----|----|----|----|----|----|----|
| Aktéři | A17 | B1 | A1711 | C1 | C2 | D9 | D10 | E1 | E2 | E3 | E4 | E5 | E6 |
| A17 | | | | + | + | + | + | | | | | + | |
| B1 | | | | | | + | + | | | | | | |
| A1711 | | | | + | + | + | + | | | | | + | |
| C1 | | | + | | + | + | + | | | | | | |
| C2 | + | | + | + | | + | + | | | | | + | + |
| D9 | + | + | + | + | + | | + | | | | | + | |
| D10 | + | + | + | + | + | + | | | | | | + | |
| E1 | | | | | | | | | | | | | |
| E2 | | | | | | | | | | | | | |
| E3 | | | | | | | | | | | | | |
| E4 | | | | | | | | | | | | | |
| E5 | + | | + | | + | + | + | | | | | | + |
| E6 | | | | | + | | | | | | | + | |
| Aktéři pro pilíř snižování rizik | | | | | | | | | | | | | |
| Aktéři | A17 | B1 | A1711 | C1 | C2 | D9 | D10 | E1 | E2 | E3 | E4 | E5 | E6 |
| A17 | | | + | | | + | + | | | | | | |
| B1 | | | | | | + | + | | | | | | |
| A1711 | + | | | | | + | + | | | | | | |
| C1 | | | | | | | | | | | | | |
| C2 | | | | | | | | | | | | | |
| D9 | + | + | + | | | | + | | | + | | | |
| D10 | + | + | + | | | + | | | | + | | | |
| E1 | | | | | | | | | | | | | |
| E2 | | | | | | | | | | | | | |
| E3 | | | | | | + | + | | | | | | |
| E4 | | | | | | | | | | | | | |
| E5 | | | | | | | | | | | | | |
| E6 | | | | | | | | | | | | | |
| Aktéři pro pilíř regulace a snižování nabídky | | | | | | | | | | | | | |
| Aktéři | A17 | B1 | A1711 | C1 | C2 | D9 | D10 | E1 | E2 | E3 | E4 | E5 | E6 |
| A17 | | | + | | | | | - | - | - | - | | |
| B1 | | | | | | | | | | | | | |
| A1711 | + | | | | | | | - | - | - | - | | |
| C1 | | | | | | | | | | | | | |
| C2 | | | | | | | | | | | | | |
| D9 | | | | | | | | | | | | | |
| D10 | | | | | | | | | | | | | |
| E1 | - | | - | | | | | | + | + | | | |
| E2 | - | | - | | | | | + | | + | - | | |
| E3 | - | | - | | | | | + | + | | - | | |
| E4 | - | | - | | | | | | - | - | | | |
| E5 | | | | | | | | | | | | | |
| E6 | | | | | | | | | | | | | |

Legenda

+ spolupráce
- konflikt

 účast
 neúčast

Zdroj: vlastní

Tabulka 9 definuje aktéry protidrogové politiky v České Skalici působící ve vybraných pilířích protidrogové politiky a je rozdělena do tří částí podle těchto pilířů. Tabulka 9 ukazuje, že se všichni aktéři nepodílejí na všech třech pilířích protidrogové politiky v České Skalici. Černé buňky představují aktéry, které se neúčastní protidrogové politiky ve vybraném pilíři, naopak bílé buňky vyjadřují zapojení.

V České Skalici se daní aktéři v rámci pilíře primární prevence, zaměřují především na přednášky prevence proti drogám na místní základní škole. Tyto přednášky jsou zajišťovány policií (A17, A1711), ale také centrem Laxus (D9) a centrem Klídek (D10). Dalším preventivním opatřením je například zpracování a distribuce informačních letáčků proti drogám na základní škole. Základní škola Česká Skalice (C2) realizuje protidrogovou prevenci prostřednictvím svého školského preventivního plánu a zařazením protidrogové prevence do výuky. Na protidrogové prevenci se podílejí také rodiče (E6), kteří poučují o drogách své děti (žáky E5).

Druhým pilířem je pilíř snižování rizik. Jedná se především o výměnu injekčního materiálu a testy na infekční choroby pro uživatele drog. Tyto činnosti jsou zajišťovány adiktologickým centrem Laxus (D9), které se také podílí na sběru injekčního materiálu společně s městskou policií (A1711).

Pilíř regulace a snižování nabídky definuje aktéry, kteří se podílejí na potírání drogové kriminality. Regulace a snižování nabídky je zajišťována v České Skalici městskou (A1711) a obvodní policií (A17).

Každá obec realizuje protidrogovou politiku na svém území v rámci samostatné působnosti, neboť úkolem obcí je pečovat o své občany, hájit jejich zájmy a zajišťovat veřejný pořádek. Protidrogová politika v České Skalici nemá svůj vlastní strategický dokument, je však součástí strategie protidrogové politiky Královéhradeckého kraje. Z analýzy aktérů a jejich agend vyplývá, že Česká Skalice na svém území zajišťuje činnosti protidrogové politiky v souladu s jednotlivými pilíři, po formální stránce je tedy tato politika naplněna. Přesto, že jsou tyto činnosti na území realizovány, **Česká Skalice si nevytyčuje měřitelné cíle, podle kterých by evaluovala efektivnost provedených opatření.** Zpětná vazba je od dvou aktérů (centrum Laxus (D9) a centrum Klídek (D10)) poskytována formou neveřejných čtvrtletních či výročních zpráv Městskému úřadu Česká Skalice (C1), neboť jsou vázány smlouvou. Není však porovnáváno vynaložené úsilí a finance s výsledky opatření. Na problém měřitelnosti cílů protidrogové politiky upozorňoval již NKÚ, ve svém závěru při kontrole naplnění cílů Národní strategie protidrogové politiky pro období 2010–2018.

3.4 Užívání drog na taneční scéně v České Skalici

Taneční zábavy jsou oblíbenou volnočasovou aktivitou mladých lidí a jsou úzce spjaty nejen s alkoholem, ale také s návykovými látkami. Informace o užívání a distribuci drog na těchto akcích byly získány z polostrukturovaných rozhovorů se členy Národní protidrogové centrály – expozitura Hradec Králové a Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje.

Nejvíce příležitostí pro užívání a distribuci drog je v krajském městě Hradec Králové, neboť je zde také největší koncentrace tanečních zábav z Královéhradeckého kraje. Analýza je zaměřena především na taneční kluby, festivaly a koncerty.

Uživatelé drog na tanečních zábavách jsou nejčastěji lidé ve věku 15–26 let. Nejužívanějšími látkami na tanečních akcích jsou: extáze v různých formách (tablety, krystaly, prášek), marihuana, pervitin, kokain a v menším množství LSD. Kokain, stejně jako pervitin převážně není užíván v čisté formě, ale je zředěn dalšími látkami. Čisté formy drog jsou dražší, a proto se na menší města (s nízkými příjmy obyvatel) vůbec nedostanou. V Královéhradeckém kraji je také užívána poměrně levná droga Flakka, která je podobná pervitinu, ale má horší (životu nebezpečnější) složení.

Na tanečních zábavách probíhají pravidelně dlouhodobě plánované i namátkové policejní kontroly. Plánované kontroly probíhají alespoň dvakrát ročně. Jedná se o rozsáhlé zásahy, které jsou často medializované a působí jako určitá forma prevence, která má uživatele odradit od užívání drog na veřejnosti. Příkladem je policejní zásah na hudebním festivalu Hip Hop Kemp v Hradci Králové (příloha A). Namátkové kontroly jsou menšího rázu a jejich počet závisí na kapacitě lidských (policejních) zdrojů. Testy na drogy jsou na tanečních zábavách prováděny namátkově a vždy musí existovat důvodné podezření požití, či držení nelegálních látek. Mezi impulzy pro vykonání testu na drogy je například: nekoordinované chování, zpomalenost, či naopak neobvyklá zrychlenost pohybů, zarudnutí očního bělma apod. V případě nezletilých osob, tedy osob do 18 let, probíhá nejprve kontrola dokladů a následně je dotyčný vyzván, aby vydal návykové látky. Společně s prostory tanečních klubů a dalších akcí jsou kontrolována také jejich parkoviště. Distribuce drog na tanečních zábavách probíhá, ale málokdy bývá odhalena. Dealeři používají často kamufláž, kdy hovoří o drogách například jako o koření.

K identifikaci drog na místě je používán přenosný Ramanův spektrometr, který díky laseru dokáže rozpoznat chemické látky, aniž by se museli vyjímat z obalových materiálů (ampulky,

plastové sáčky apod.). Při využití Ramanova spektrometru je vždy nutné použít ochranné vybavení, neboť hrozí nebezpečí malého výbuchu v případě zkoumání třaskavých látek.

Kromě policie se na snížení počtu uživatelů drog na akcích podílejí také pořadatelská služba daného klubu, která kontroluje návštěvníky u vstupu i během taneční zábavy, neboť se majitelé těchto zábav snaží zabránit poškození pověsti svého podniku či častým policejním kontrolám.

Podle vyjádření odborníků v době covidové krize kleslo užívání tanečních drog z důvodů uzavření podniků s tanečními zábavami a omezení sdružování většího počtu osob. Drogová kriminalita obecně se však nezměnila a zůstala v době covidu na stejné úrovni. Stejně tomu tak je i v dalších krizových situacích jako je například válka na Ukrajině či plošné zdražování. Kromě pěstování marihuany, které se přestalo finančně vyplácet zůstává drogová kriminalita bez zásadnějších změn.

Drogy v České Skalici

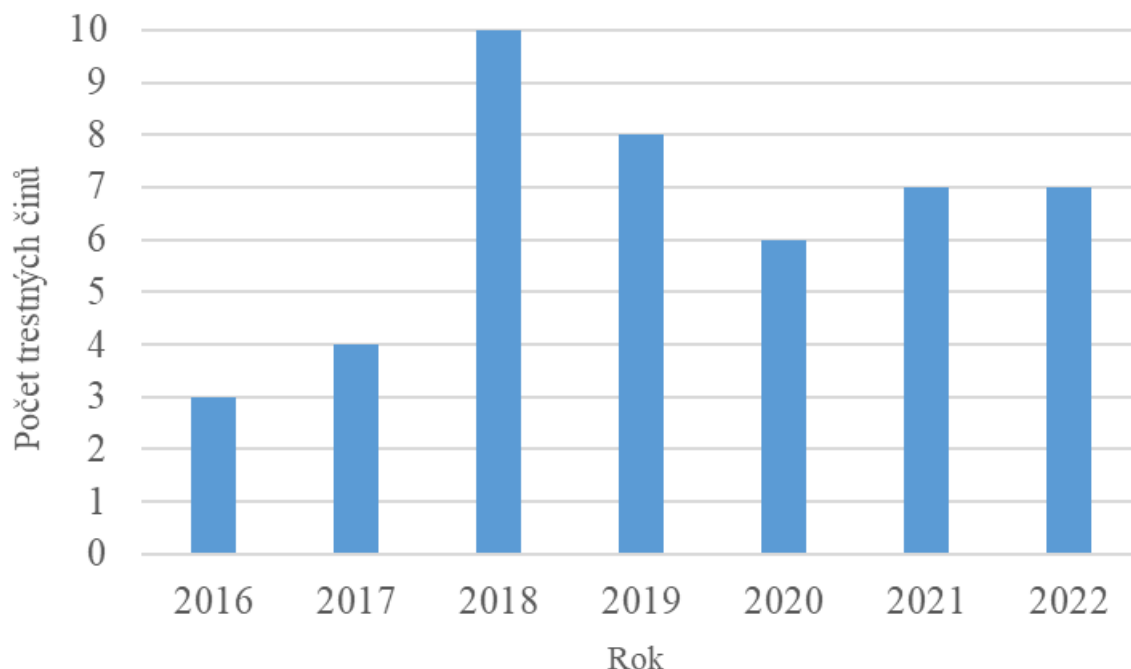
I přes to, že se jedná o malé město, má Česká Skalice v oblasti užívání a distribuce drog svá specifika, jak vyplývá z osobního rozhovoru s členy Městské policie Česká Skalice (2022). V České Skalici jsou, nejužívanější drogou konopné látky. Byla zde nalezena políčka s konopím, přičemž poslední případ byl zaznamenán v roce 2021, kdy bylo objeveno takové množství rostlin, že se již jednalo o trestný čin. Je zde také nadprůměrný výskyt hašiše oproti okolním městům, protože se v obci vyskytují skupiny uživatelů, kteří preferují přírodní drogy. Druhou nejužívanější drogou v tomto městě je pervitin. Výroba především tvrdších drog není v České Skalici příliš rozšířená. Nebyly zde zatím objeveny žádné varny (nelegální výroba metamfetaminu či opiátů). Nejbližší varny byly objeveny například v Jaroměři a Náchodě. Uživatelé zde drogy získávají především prostřednictvím svých známých a přátel, existuje však několik domů, o kterých je obecně známo, že v nich lze drogy získat. Drogy jsou do České Skalice dováženy z okolních měst, ale velké množství drog je dovezeno také z Polska, neboť se toto město nachází poblíž česko-polské hranice. Na ulicích návykové látky prodávány nejsou, protože se jedná o malé město, které neposkytuje dostatečnou anonymitu. Z toho důvodu se uživatelé a distributoři drog uchylují spíše do různých tanečních a nočních podniků.

Trestné činy a přestupky v oblasti drog v České Skalici

V České Skalici se vyskytují trestné činy a přestupky v oblasti toxikomanie spíše v řádu jednotek za rok. Jejich vývoj je zaznamenán na obrázku 7. Vzhledem ke skutečnosti, že v mapách

kriminality je v oblasti trestných činů toxikomanie obsažena podkategorie, která zahrnuje pře-
stupky (ostatní formy toxikomanie včetně přestupků), bude v práci dále používán pouze sou-
hrnný termín *trestné činy toxikomanie*.

Obrázek 7: Počet trestných činů v oblasti toxikomanie v České Skalici v letech 2016–2022

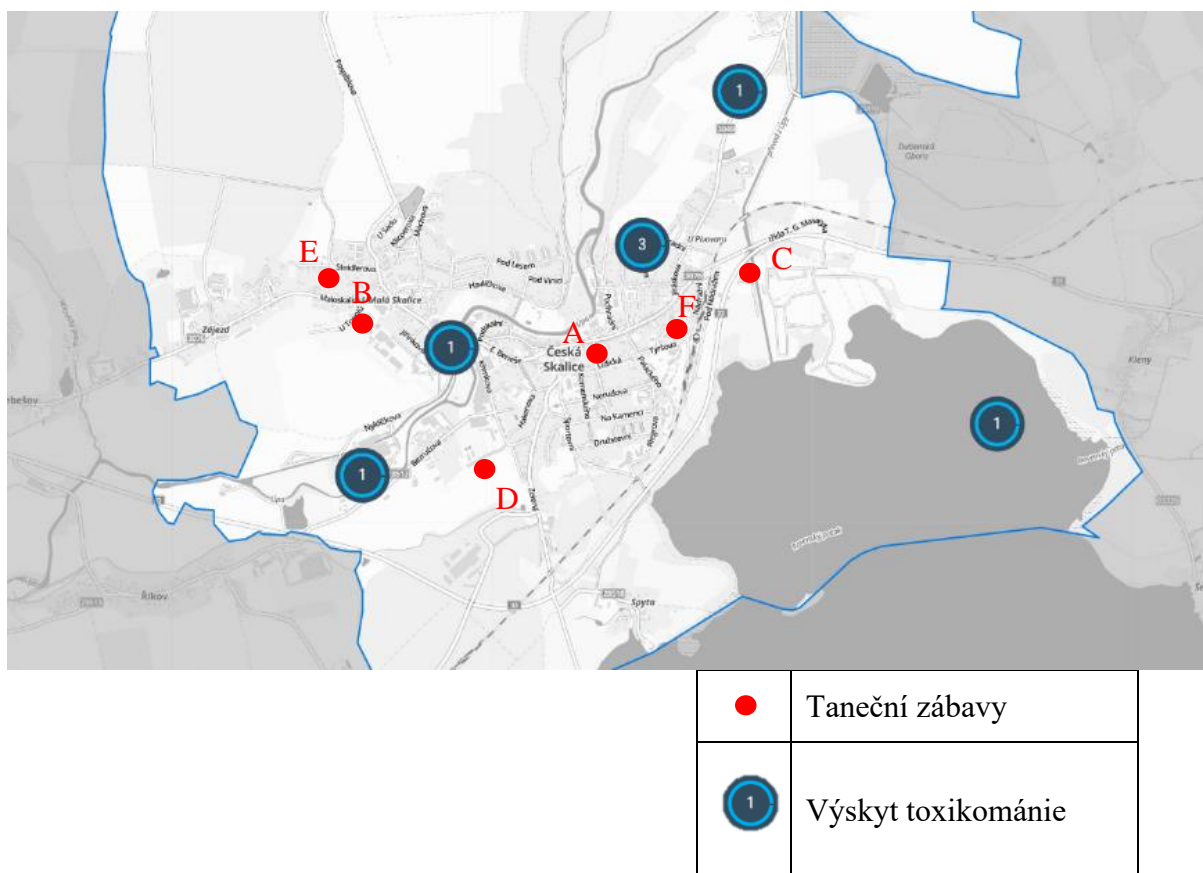


Zdroj: vlastní zpracování podle Kriminalita.policie.cz 2023

Obrázek 7 ukazuje vývoj trestných činů v České Skalici v letech 2016–2022. Kriminalita má rostoucí trend do roku 2018, následně došlo k poklesu. Za celé sledované období však dochází k nárůstu drogové kriminality. Nejvíce zaznamenaných trestných činů za sledované období bylo v roce 2018 (celkem 10 trestných činů) a naopak nejméně v roce 2016 (3 trestné činy). Počet trestných činů od roku 2018 do roku 2022 tedy klesl o 30 %. Většina zaznamenaných trestných činů spadá do kategorie Ostatní formy toxikomanie včetně přestupků a následuje Ne-dovolená výroba, držení a prodej omamných látek a jedů.

Kriminalita je v České Skalici distribuována do 5 oblastí, ve kterých byly zaznamenány dro-
gové trestné činy a přestupky. Mapu drogové kriminality v tomto městě ukazuje obrázek 8.

Obrázek 8: Mapa České Skalice (trestné činy v oblasti toxikománie v roce 2022)



Zdroj: Vlastní úprava podle Kriminalita.policie.cz 2023

Na obrázku 8 je zobrazena mapa kriminality České Skalice za rok 2022. Na mapě jsou vyznačeny oblasti, kde došlo k trestným činům toxikománie. Tato místa jsou označena modrými body. Číslo uprostřed modrého bodu vyjadřuje počet trestných činů v dané oblasti. Z obrázku 8 je patrné, že v roce 2022 došlo celkem k 7 trestným činům toxikománie. Z toho spadá 6 činů do kategorie Ostatní formy toxikománie včetně přestupků a jeden čin do přestupkové kategorie Toxikománie–řidič. Dále je na mapě 6 červených bodů, které označují místa, kde se nachází prostor pro taneční zábavu. Jedná se o TJ sokol Česká Skalice (A), Jiřinkový sál v muzeu Boženy Němcové (B), restaurace Na Pláži v kempu Rozkoš (C), fotbalový stadion (D), kde jsou pořádány koncerty a Hurdálkovo náměstí (E) a louka u restaurace Tropical (F), kde jsou pořádány poutě.

Obrázek 8 slouží pouze k vizualizaci zmíněných míst, nelze určit, zda trestné činy toxikománie souvisí s konkrétními tanečními zábavami. I přes to, že na mapě dochází k překryvu modrého a červeného bodu (Jiřinkový sál), nemusí se jednat o vzájemnou závislost. Mapy kriminality pro veřejnost poskytují pouze rámcové oblasti výskytu trestných činů, nikoli konkrétní místa.

Česká Skalice a taneční zábavy jako příležitosti pro užívání drog

Taneční akce jsou bezesporu příležitostmi k užívání a distribuci drog. S taneční zábavou se lze setkat na různých místech, například v clubech, na diskotékách, festivalech, koncertech, plesech či poutích. V České Skalici se jedná především o plesy, poutě a koncerty. Mladí lidé se scházejí především v restauraci Na Pláži (kemp Rozkoš), která v letních měsících pořádá diskotéky. Podle Městské policie Česká Skalice (2023) jsou zde také pořádány nelegální diskotéky v lese, kde se schází především uzavřené skupiny lidí.

Mladí lidé ve věku 15–26 let z tohoto města často vycestovávají za taneční zábavou do okolí. Jezdí především do vedlejšího města Náchoda, kde se nachází dva taneční kluby: Laguna Music Club a Royal Music Club Náchod. Dále dojíždějí například na diskotéky na Zděřinu, případně dál do Lužic či na Pecku. Ve velké oblibě je také krajské město Hradec Králové, neboť nabízí rozmanitou škálu tanečních zábav. (Městská policie Česká Skalice 2023) Vycestovávání mladých lidí za zábavou do okolí může být důvodem nižší kriminality ve městě, přesto není zproštěno odpovědnosti za protidrogovou prevenci na svém území.

V roce 2022 v České Skalici probíhaly kulturní akce, které jsou zaznamenány v tabulce 10. Jedná se o každoročně pořádané akce, jako jsou poutě, plesy či taneční, ale také o jednorázové koncerty.

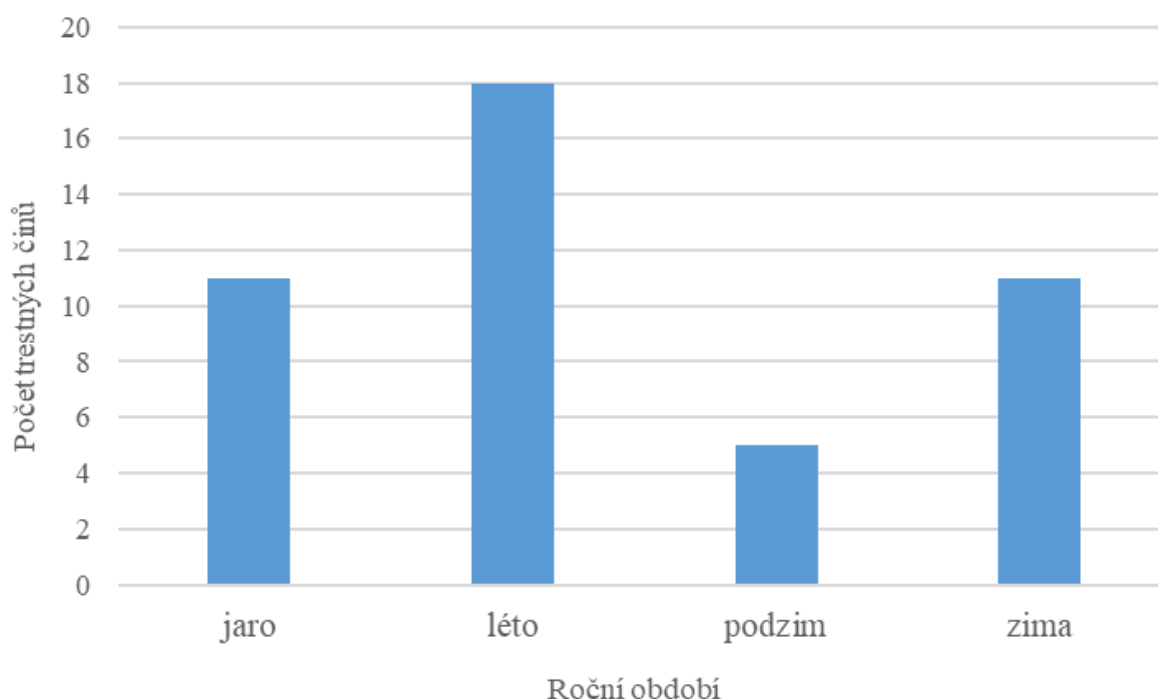
Tabulka 10: Kulturní akce v České Skalici v roce 2022

| Místo konání | Akce | Doba trvání | Sezóna |
|--------------|---|-------------|-------------|
| B | KONCERT ŠTUDÁKŮ v Jiřinkovém sále Muzea Boženy Němcové | 1 den | jaro |
| B | SLAVNOST VÍNA v areálu Muzea Boženy Němcové | 1 den | jaro |
| C | PÁLENÍ ČARODĚJNIC NA ROZKOŠI v kempu Rozkoš | 1 den | jaro |
| F | TROPICKÁ CHARITATIVNÍ POUŤ u Restaurace Tropical a na louce u Rozkoše | 3 dny | léto |
| D | EXPERIMENT ROCK na fotbalovém stadionu | 1 den | léto |
| D | NANOVOR – hard’n’heavy na fotbalovém stadionu | 1 den | léto |
| E | MALOSKALICKÉ POSVÍCENÍ na Hurdálkově náměstí (pout’) | 4 dny | léto |
| A | TANEČNÍ v sokolovně | 4 měsíce | léto/podzim |
| B | JIŘINKOVÝ PLES ve velkém sále sokolovny | 1 den | podzim |
| B | SLAVNOSTNÍ KONCERT U PŘÍLEŽITOSTI VZNIKU REPUBLIKY v Jiřinkovém sále Muzea Boženy Němcové | 1 den | podzim |
| A | PLES MĚSTA v prostorách sokolovny | 1 den | podzim |

Zdroj: Vlastní zpracování podle Českoskalický zpravodaj 2022

Tabulka 10 ukazuje kulturní akce v České Skalici za rok 2022, jejichž součástí jsou taneční zábavy. Místo konání, které je označeno velkými písmeny (A, B, C, D, E, F) se shoduje s červenými body vyznačenými na mapě na obrázku 8. V tabulce 10 je také uvedena doba trvání, tedy zda se jedná o jednodenní či vícedenní akci. Tabulka 10 ukazuje, že převládají jednodenní akce, s výjimkou poutí a tanečních, které se konají jednou týdně po dobu 4 měsíců od září do začátku prosince. Ke každé taneční zábavě je také přiřazeno období, ve kterém byla akce pořádána. Z tabulky 10 vyplývá, že v roce 2022 proběhlo nejvíce akcí v létě. Podle ročních období je sledován počet trestných činů toxikomanie v České Skalici na obrázku 9.

Obrázek 9: Počet trestných činů toxikomanie v České Skalici podle ročního období v letech 2016–2022



Zdroj: vlastní zpracování podle Kriminalita.policie.cz 2023

Obrázek 9 ukazuje kolik trestných činů toxikomanie bylo zaznamenáno v jednotlivých ročních obdobích (jaro, léto, podzim, zima) celkem v letech 2016–2022 v České Skalici. Nejvíce trestných činů bylo zaznamenáno v létě (18 trestných činů), a naopak nejméně na podzim (5 trestných činů). Jarní a zimní období jsou s počtem 11 trestných činů shodná. Množství pořádaných kulturních a dalších tanečních akcí ovlivňuje výskyt drogové kriminality v dané oblasti. V létě bylo zaznamenáno nejvíce trestných činů toxikomanie, neboť je v tomto období nejvíce příležitostí pro užívání a distribuci drog v podobě tanečních zábav. Tyto akce jsou také v létě nejvíce

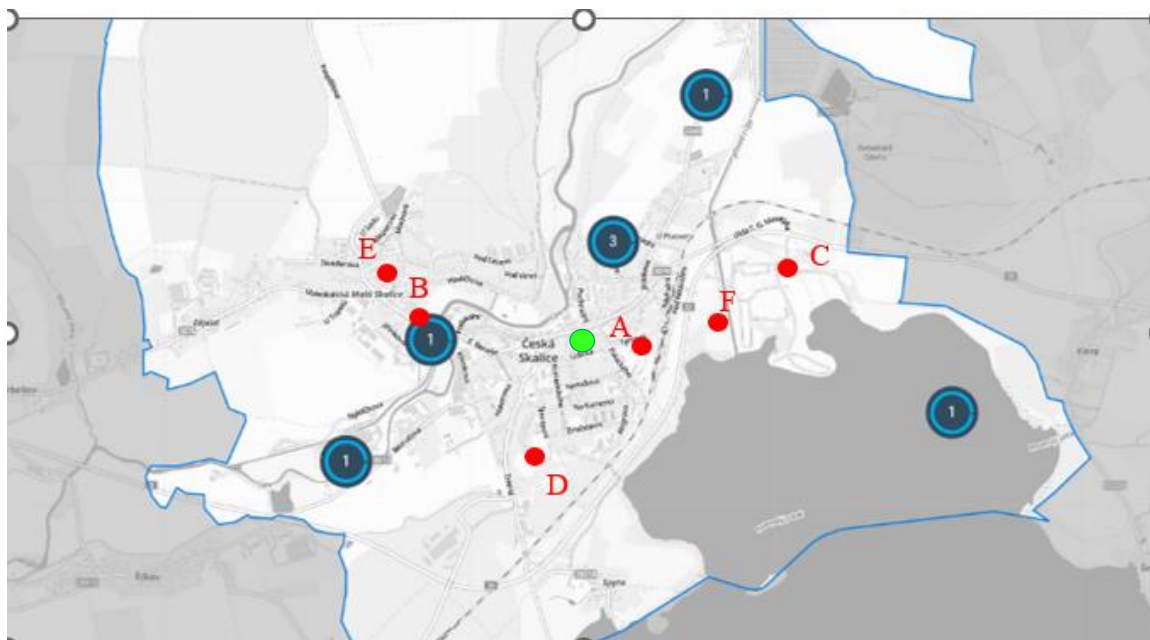
navštěvovány turisty. Z důvodu vyššího počtu tanečních zábav probíhá v letních měsících více policejních kontrol, což může přirozeně způsobovat vyšší počty zjištěných trestných činů.

3.5 Protidrogová prevence v České Skalici

Jak vyplývá z předchozí analýzy, na protidrogové prevenci v České Skalici se podílí 7 aktérů: Městská policie (A1711) a Policie ČR (A17), Krajský protidrogový koordinátor (B1), Městský úřad Česká Skalice (C1), Základní škola Česká Skalice (C2), adiktologické centrum Laxus (D9), z. ú. a nízkoprahové centrum Klídek (D10). Klíčová a největší cílová skupina protidrogové prevence jsou však děti školou povinné, proto se tato kapitola bude zabývat prevencí na Základní škole Česká Skalice.

Základní škola Česká Skalice, IČO 70987262, adresa Zelená 153, 552 03 Česká Skalice, je zřízena městem Česká Skalice. Jedná se o základní školu s běžnými i speciálními třídami pro děti s lehkým mentálním hendikepem. Maximální kapacita žáků v běžných třídách (1. až 9. třída) je 700 žáků a ve speciální třídách 36 žáků. Škola si také pronajímá další prostory, jako je sportovní hřiště, tělocvična a sportovní hala. (Posnarová 2020, s. 2)

Obrázek 10: Mapa České Skalice (základní škola a místa tanečních zábav)



| | |
|---|--------------------|
| ● | Taneční zábavy |
| ① | Výskyt toxikománie |
| ● | ZŠ Česká Skalice |

Zdroj: Vlastní úprava podle Kriminalita.policie.cz 2023

Obrázek 10 ukazuje mapu z předchozí analýzy, na které je nově vyznačena zeleným bodem poloha Základní školy Česká Skalice.

Prevence na této základní škole je zajišťována školní metodickou prevencí Mgr. Evou Posnarovou ve spolupráci s vedením školy, ostatními pedagogy a dalšími institucemi. Kvůli velkému počtu žáků bylo také zřízeno školní poradenské pracoviště, jehož členy jsou: vedení školy, metodická prevence a speciální pedagog. Speciální pedagog zajišťuje především poradenské služby ve škole, konzultuje s žáky jejich problémy a pracuje se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Školní metodik prevence se zaměřuje na rizikové chování ve škole např. užívání návykových látek. Rovněž poskytuje konzultace žákům i rodičům, podílí se na tvorbě preventivního plánu školy a zajišťuje preventivní aktivity, například organizuje přednášky s odborníky. Prevence je řízena strategickým dokumentem s názvem *Školní preventivní program (ŠPP)*, který byl vytvořen metodickou prevencí na období 2020–2023. (Posnarová 2020, s. 4; Národní ústav pro vzdělávání)

Hlavní cíle ŠPP jsou definovány ve Školním preventivním programu 2020–2023 (Posnarová 2020, s. 3) takto:

- spolupracovat se zákonnými zástupci žáků;
- vést žáky k samostatnosti, zodpovědnosti a schopnosti zvládat neúspěch, řešit problémy;
- reagovat na současnou situaci ve škole, např. vandalismus, agrese, vulgaritu aj.;
- monitorovat projevy fyzického i psychického násilí mezi žáky;
- vytvářet příznivé klima pro práci ve škole;
- vztahy mezi pedagogy a žáky založené na důvěře a společném cíli;
- pravidelně se vzájemně informovat o problémech žáků;
- zajistit odborné vzdělávání pedagogů v rámci prevence;
- zajistit volnočasové aktivity.

Podle Posnarové (2020, s. 2) je cílem ŠPP na Základní škole Česká Skalice především „*dlouhodobé a všestranné působení na osobnost dítěte, které by mělo vést k jeho „zdravému“ vývoji. Důraz na rozvoj sebepoznání, zvyšování sebevědomí, správné sebehodnocení, poznání sebe sama, zlepšování komunikačních dovedností, umění říci NE, řešení stresových situací bez pomoci „berliček“, na umění spolupracovat, ale zároveň bránit se manipulaci a vrstevnickým*

tlakům. V této souvislosti je důležitá informovanost žáků, ať už ve vyučovacích hodinách nebo volnočasových aktivitách.“

Protidrogová prevence je na Základní škole Česká Skalice zajišťována prostřednictvím přednášek odborníků, zařazením tematiky návykových látek do výukového plánu a poradenstvím metodičky prevence a speciálního pedagoga. Protidrogová prevence je cílena především na druhý stupeň základní školy, hlavně na 6. a 7. ročník.

V těchto ročnících začínají děti více poznávat a zkoušet nové věci, proto je důležité žáky dobře informovat o nebezpečí užívání drog. Druhý stupeň se zabývá tematikou drog v předmětu v rodinná výchova, 7. ročník má vyčleněn na tuto látku celé druhé pololetí. První stupeň se seznamuje s drogami (v rámci výukových předmětů) pouze okrajově ve vlastivědě. Během roku probíhají také takzvané třídnické hodiny, na kterých jsou mimo jiné řešeny aktuální problémy a žáci se zde v drogové tematice dozvídají například o nebezpečí užívání nových návykových látek. Před letními prázdninami se koná tzv. *Poučení před prázdninami*, kde jsou žáci informováni o rizicích užívání návykových látek a dalších formách rizikového chování. Ve školním roce 2021/2022 proběhly na základní škole tři přednášky s protidrogovou tematikou:

- přednáška o návykových látkách na seznamovacím pobytu 6. třídy
- Den s městskou policií pro první stupeň (2. a 3. ročník)
- Tvoje cesta načisto – Policie ČR pro 9. ročník

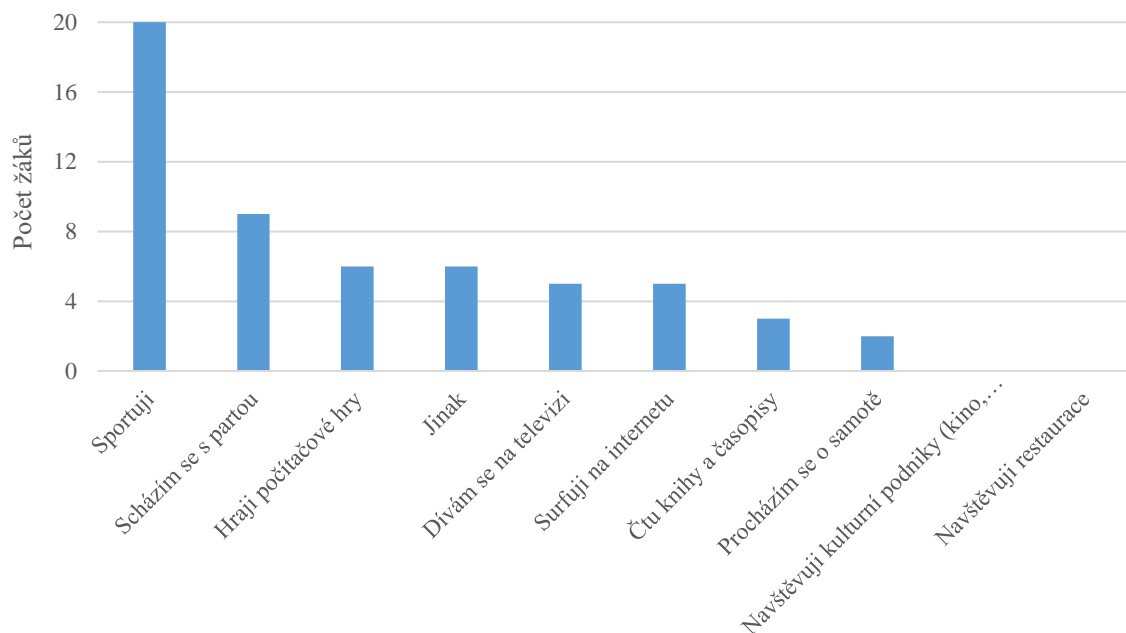
3.6 Evaluace protidrogové prevence na základní škole

Evaluace protidrogové prevence na Základní škole Česká Skalice byla provedena formou dotazníkového šetření. Dotazník (příloha B) obsahuje devět uzavřených a polouzavřených otázek, které se ptají na zkušenosti žáků s drogami, na jejich informovanost o drogách, důvěru ve svém okolí apod. Cílem tohoto dotazníku je zjistit efektivnost realizovaných protidrogových, preventivních opatření na této škole. K tomuto účelu je třeba testovat tři hypotézy:

- H1: Žáci 7. tříd si díky preventivní výchově uvědomují nebezpečnost drog.
- H2: Žáci 7. tříd nemají vlastní zkušenost s užíváním nelegálních drog.
- H3: Žáci 7. tříd se obrací na učitele, nebo jiného výchovného pracovníka školy v případě problému s drogami.

Dotazník vyplňovalo 67 žáků 7. tříd Základní školy Česka Skalice ve věku 12–15 let a navráceno bylo 56 dotazníků. Dotazníkového šetření se účastnilo 31 chlapců (55 %) a 25 dívek (45 %). Odpovědi jsou prezentovány v obrázcích 11–19.

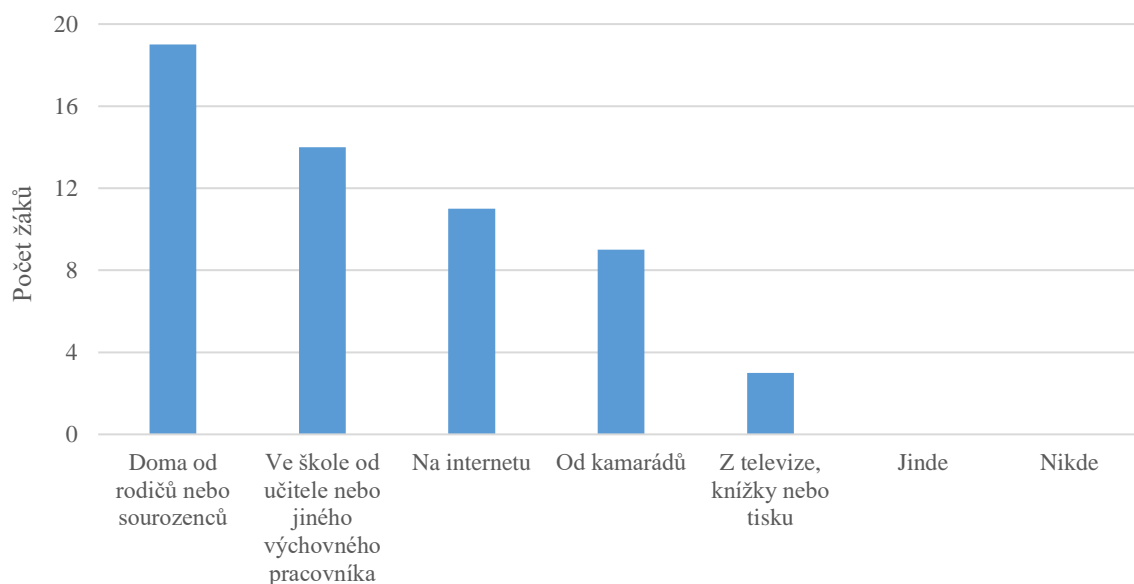
Obrázek 11: Volnočasové aktivity žáků (Otázka č. 1: Jak nejčastěji trávíš volný čas?)



Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 11 ukazuje, že žáci nejčastěji tráví volný čas sportem (36 %), následuje trávení času s partou (16 %) a 11 % žáků uvedlo jiný způsob trávení volného času, například hra na hudební nástroj, skaut či stavění lega. Naopak návštěvu restaurací, či kulturních podniků neuvedl žádný respondent. Trávení času s partou je zařazeno do rizikových faktorů, neboť děti jsou partou často ovlivňovány. (Vápenková 2011)

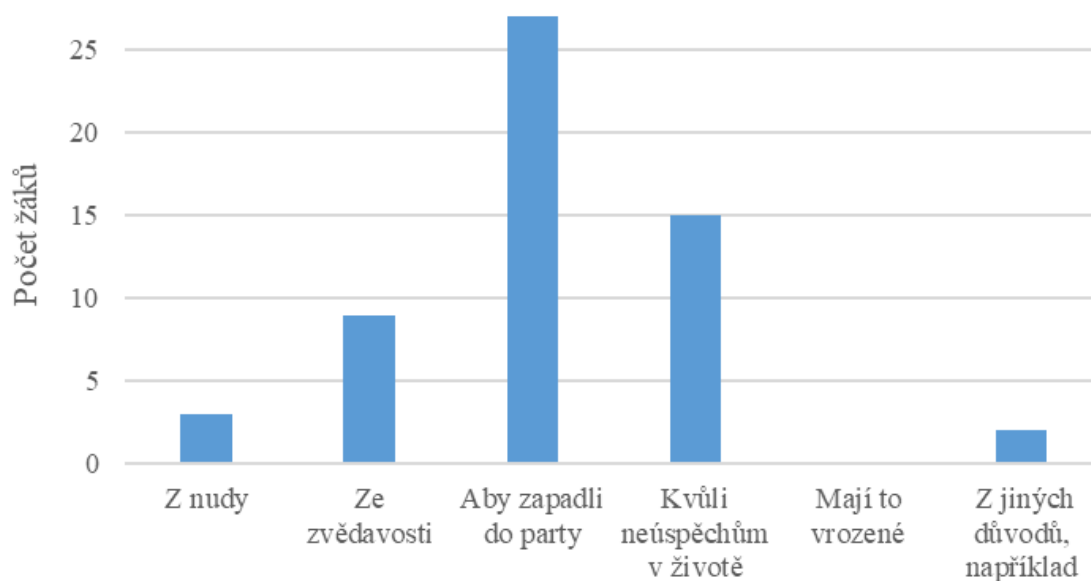
Obrázek 12: Způsoby získávání prvních informací o drogách (Otázka č. 2: Od koho jsi se poprvé dozvěděl(a) o tom, co jsou to drogy a jaké mají účinky?)



Zdroj: vlastní zpracování

34 % respondentů první informace o drogové problematice získalo doma od rodičů nebo sourozenců, což potvrzuje důležitost zapojení rodiny do protidrogové prevence. 25 % žáků získalo tyto informace poprvé ve škole, tedy od učitele nebo jiného výchovného pracovníka a 20 % žáků získalo informace prostřednictvím internetu. Od kamarádů se o drogách dozvědělo poprvé 16 % žáků, avšak děti nemají odborné znalosti v této oblasti, a proto nemohou poskytnout odbornou radu.

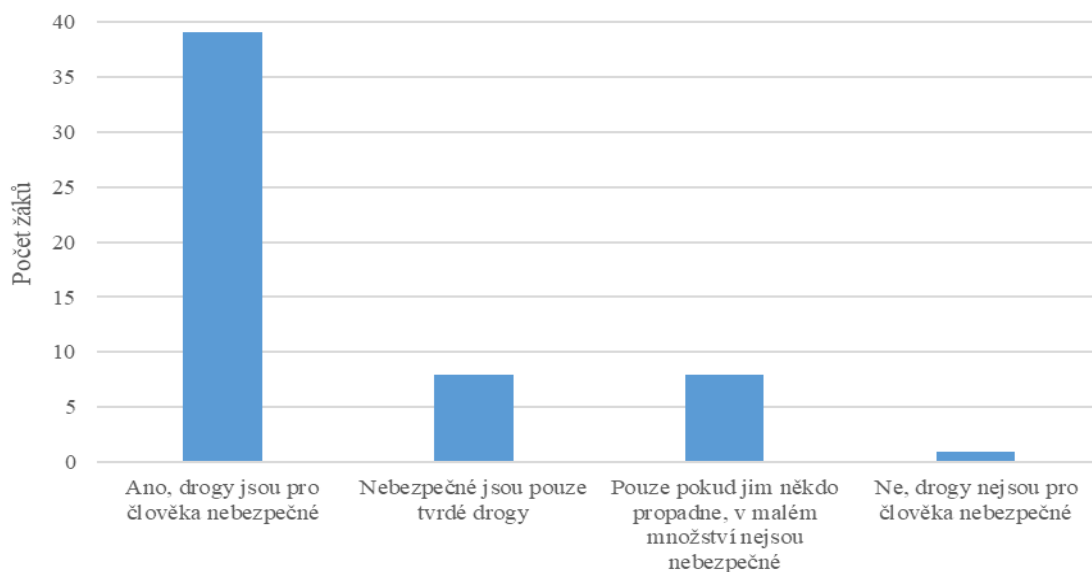
Obrázek 13: Důvody užívání návykových látek (Otázka č. 3: Proč si myslíš, že lidé začínají brát drogy?)



Zdroj: vlastní zpracování

Nejčastějším důvodem, proč lidé začínají brát drogy je podle žáků zapadnutí do party. Tuto odpověď zadržela téměř polovina (48 %) dotazovaných. Tito žáci jsou ve věku, kdy je pro ně důležitý pocit sounáležitosti s vrstevníky, což vyplývá i z odpovědí na otázku č. 1. Zároveň si však uvědomují rizika spojená s členstvím v partě, která má s drogami zkušenosti. 27 % respondentů uvedlo jako důvod neúspěch v životě a jako jiné důvody (4 %) byly uvedeny problémy v rodině.

Obrázek 14: Mínění žáků o nebezpečnosti drog (Otázka č. 4: Myslíš si, že mohou být drogy pro člověka nebezpečné?)

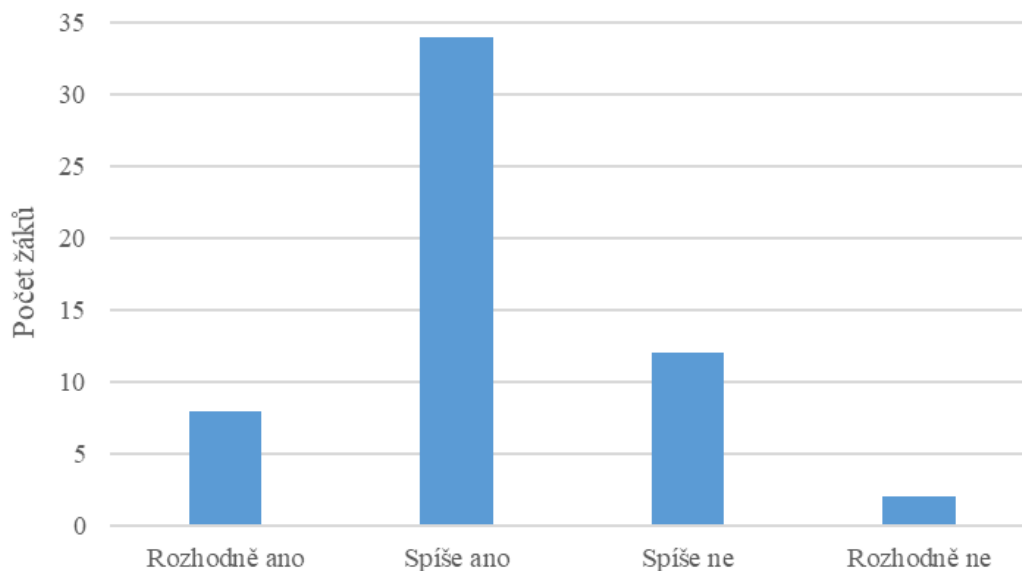


Zdroj: vlastní zpracování

Z obrázku 14 je patrné, že většina žáků (70 %) považuje drogy za nebezpečné pro člověka. To ukazuje jejich dobrou základní informovanost o drogové problematice. 14 % žáků však uvedlo, že jsou nebezpečné pouze tvrdé drogy a stejný podíl žáků se domnívá, že drogy v malém množství nebezpečné nejsou. Jeden respondent dokonce uvedl, že drogy nejsou pro člověka nebezpečné vůbec.

Otázkou č. 4 byla ověřena hypotéza H1. 70 % žáků 7. tříd správně uvedlo, že jsou drogy pro člověka nebezpečné, **hypotéza se tedy potvrdila (uvědomují si nebezpečnost drog)**. Zbývajících 30 % žáků se však domnívá, že jsou nebezpečné pouze tvrdé drogy, drogy užívané ve větším množství nebo nebezpečné nejsou vůbec. Zde je prostor pro zlepšení informovanosti žáků o drogách v rámci protidrogové prevence jak ze strany školy, tak ze strany rodičů, kteří mají v tomto věku na žáky největší vliv, neboť by si žáci měli plně uvědomovat rizika, která jsou s užíváním drog spojena.

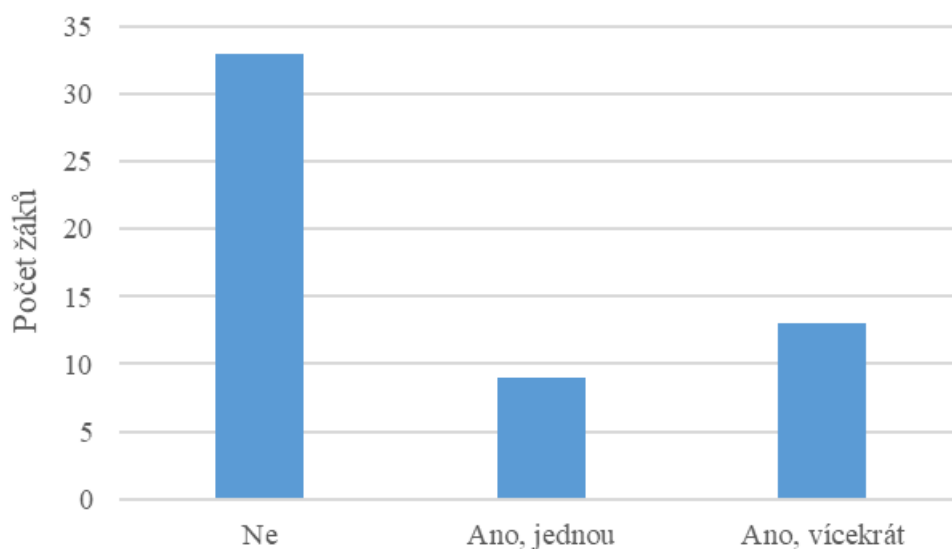
Obrázek 15: Názor žáků na jejich informovanost o drogách (Otázka č. 5: Myslíš si, že máš o drogách dostatek informací?)



Zdroj: vlastní zpracování

75 % žáků uvedlo, že má o drogách dostatek informací (61 % spíše ano a 14 % rozhodně ano), přestože na otázku č. 4 odpovědělo v souladu s očekáváním pouze 70 %. 25 % (21 % spíše ne a 4 % rozhodně ne) žáků se domnívá, že jim nebyly poskytnuty dostatečné informace o drogové problematice.

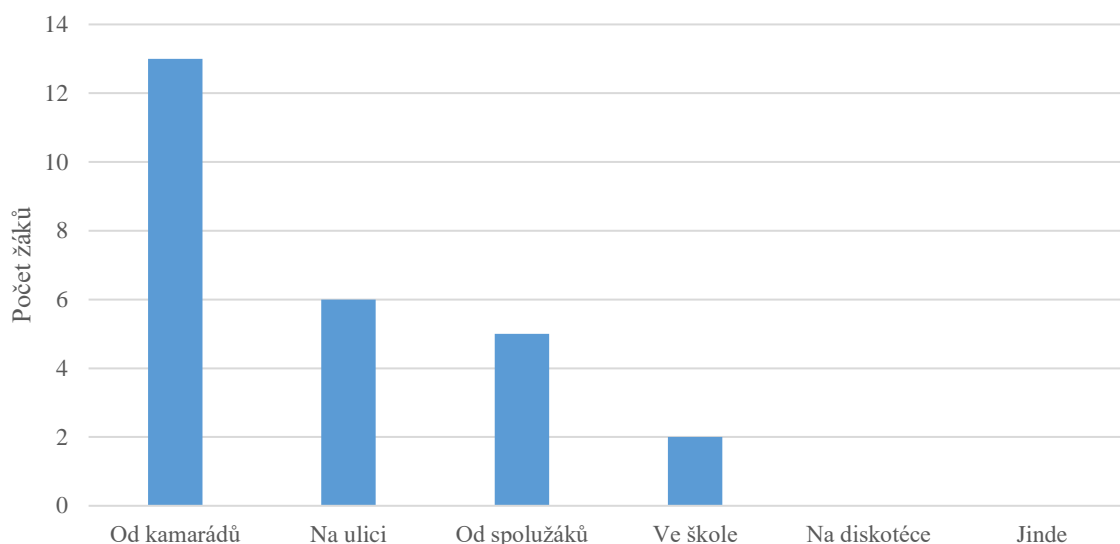
Obrázek 16: Nabídka drogy (Otázka č. 6: Byla ti někdy nabídnuta nelegální droga?)



Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 16 ukazuje, zda byla někdy respondentům nabídnuta droga. 59 % žáků odpovědělo záporně, avšak 41 % žáků již byla droga nabídnuta, z toho 23 % žáků dokonce vícekrát. Proto je nutné žáky dobře informovat o rizicích spojených s užíváním drog a budovat jejich sebevědomí, rozhodovací schopnosti a odolnost vůči nátlaku.

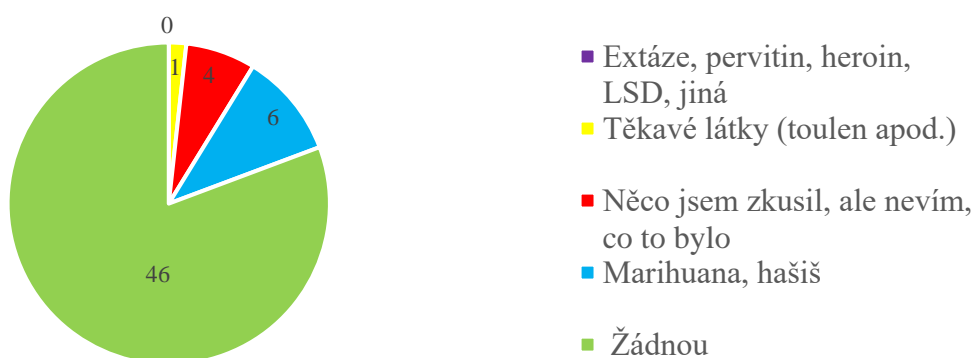
Obrázek 17: Kontakt s drogou (Pokud ANO, kde nebo od koho ti byla nabídnuta?)



Zdroj: vlastní zpracování

Drogy byly žákům nejčastěji nabízeny od svých kamarádů (23 %). Dotazovaní žáci jsou nejčastěji ovlivňováni svými vrstevníky, a proto je třeba žáky vzdělávat v oblasti drog a zapojovat je do protidrogové prevence například pomocí „peer“ prvků, tedy aktivního zapojení žáků do prevence. 9 % uvedlo, že jim byla nabídnuta droga od spolužáků a 4 % žáků byla droga nabídnuta přímo ve škole.

Obrázek 18: Užívané drogy (Otázka č. 7: Zkoušel(a) jsi užít někdy drogu, kterou?)

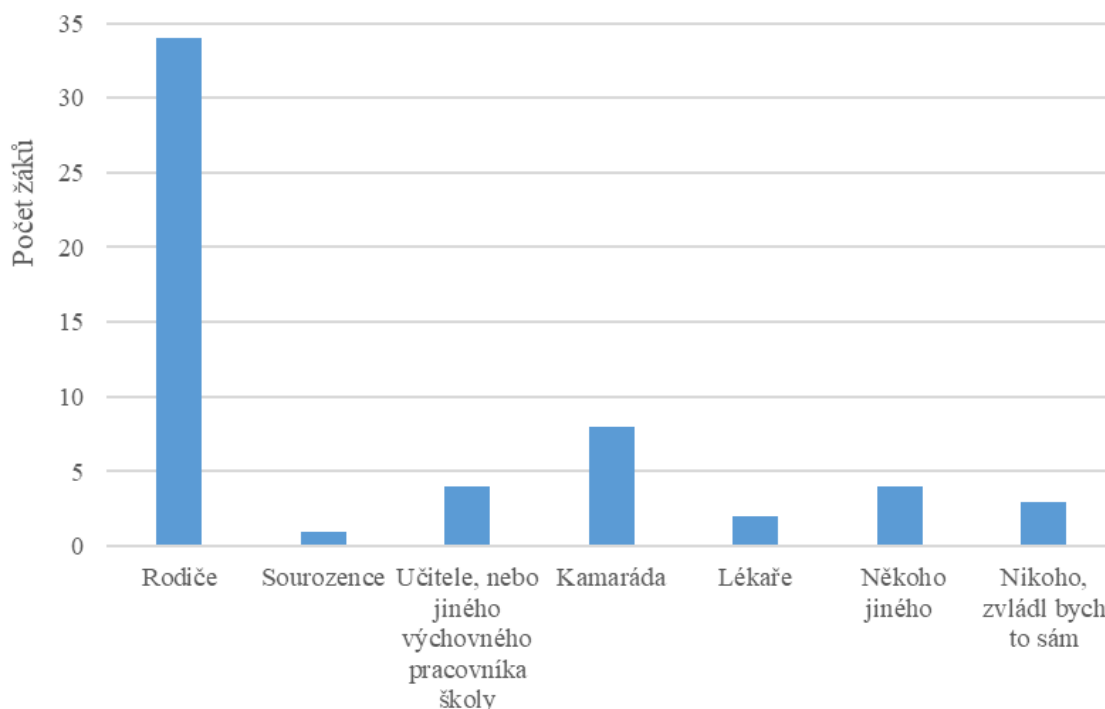


Zdroj: vlastní zpracování

Z obrázku 18 vyplývá, že 11 žáků (20 %) alespoň jednou v životě užilo nějakou drogu. 6 žáků uvedlo, že vyzkoušeli marihuanu, 1 žák těkavé látky a 4 žáci užili drogu, ale nevědí jakou. Dotazovaní žáci mají tedy zkušenosti spíše s měkkými drogami, avšak největší riziko představují drogy, které žáci zkouší, aniž by věděli, co užívají.

Otázkou č. 7 byla ověřena hypotéza H2, kde byli žáci dotázáni, zda již užili některou z uvedených drog. **Tato hypotéza se nepotvrdila (užili drogu)**, neboť 20 % žáků uvedlo, že nějakou drogu již zkusilo. Nejvíce žáků vyzkoušelo marihuanu, což koresponduje s výsledky evaluace *Národní strategie protidrogové politiky na období 2010–2018*, kde sekretariát RVKPP (2019) uvádí, že „ČR patří k zemím s nejvyšší mírou užívání konopí mezi dětmi a mládeží.“ 7 % žáků uvedlo, že vyzkoušeli drogu, aniž by věděli, o jakou drogu se jedná. Takové jednání může mít vážné dopady na zdraví uživatelů, neboť se může jednat o velmi nebezpečné látky, které by v případě dostatku informací vůbec nemuseli požit.

Obrázek 19: Důvěra žáků v jejich okolí (Otázka č. 8: Koho bys požádal(a) o pomoc, kdyby ses dostal(a) do problémů s drogami?)



Zdroj: vlastní zpracování

Z obrázku 19 je patrné, že největší důvěru při řešení problémů s drogami mají žáci ke svým rodičům. Rodičům by se svěřilo 61 % dotázaných. Znovu je zde dokázáno, že úloha rodičů je v protidrogové prevenci klíčová. 14 % žáků by se svěřilo svému kamarádovi a pouze 7 % žáků

by šlo se svým problémem s drogami za učitelem nebo jiným výchovným poradcem. Důvěra v pedagogy je tedy velmi nízká. Někteří žáci dokonce uvedli, že by problém řešili sami, bez pomoci někoho dalšího (5 %). Proto je třeba žáky více informovat o důležitosti řešení problému s drogami s rodiči, učiteli či jinou odpovědnou osobou (lékař) a budovat důvěru mezi žáky a pedagogy. Vzhledem ke skutečnosti, že by se na učitele či jiného výchovného pracovníka obrátilo pouze 7 % žáků, **hypotéza H3 se nepotvrdila (nevěří pedagogům)**.

Z odpovědí na devět stanovených otázek vyplývá, že platnost hypotézy H1 byla potvrzena a platnost hypotéz H2 a H3 naopak vyvrácena. Dotazníkové šetření ukazuje, že ačkoliv Základní škola Česká Skalice poskytuje svým žákům pestrou škálu aktivit v rámci protidrogové prevence, je třeba zaměřit se také na poučení rodičů v této oblasti. Několik žáků uvedlo, že již mají vlastní zkušenost s užíváním drog a 41 % žáků byla droga alespoň nabídnuta. Proto je nutné zajistit žákům nejen potřebné informace o nebezpečnosti drog, ale také budovat jejich zdravé sebevědomí a pomáhat jim odolat tlaku, který na ně může být vyvíjen například právě prostřednictvím jejich party. Z odpovědí dotázaných žáků vyplývá, že mají největší důvěru ke svým rodičům, proto by škola měla zajistit také poučení o drogách pro rodiče, aby mohli svým dětem předat dostatek kvalitních informací o rizicích spojených s užíváním drog.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce je formou případové studie využívající model AAA – aréna, aktéři a agenda analyzovat problém distribuce a užívání drog a návykových látek na tanečních zábavách osobami ve věku 15–26 let, zhodnotit dopad této činnosti na tuto populaci a posoudit efektivnost protidrogové prevence ve vybrané obci. Z analýzy problému s využitím modelu AAA vyplynulo, že problematika protidrogové politiky je velmi komplexní. Existuje 45 aktérů, z toho 17 aktérů na centrální úrovni, 9 aktérů na krajské a místní úrovni a 19 dalších aktérů, kteří se nachází mimo základní hierarchické rozdělení státu. Na úrovni analyzované obce, tedy České Skalice je těchto aktérů 13.

Pro celostátní úroveň jsou definovány čtyři pilíře protidrogové politiky: primární prevence, snižování rizik, regulace a snižování nabídky, léčba a resocializace. Tyto pilíře určují cíle protidrogové politiky. Ve městě Česká skalice jsou zastoupeny pouze tři pilíře (primární prevence, snižování rizik a regulace a snižování nabídky), neboť se jedná o malé město a přímo na jeho území se nenachází žádné ambulantní či resocializační zařízení. Z hlediska spolupráce v represi a prevenci jsou nejdůležitějšími aktéry policie (A17, A1711), adiktologické centrum Laxus (D9), nízkoprahové centrum Klídek (D10) a Městský úřad Česká Skalice (C1). Tito aktéři vzájemně spolupracují. Policie se podílí především na potírání drogové kriminality, adiktologické centrum stejně jako nízkoprahové centrum poskytuje poradenské služby, kromě toho zajišťuje mimo jiné také výměnu injekčního materiálu. Vzhledem k tomu, že v České Skalici nejsou realizovány přednášky o drogách pro veřejnost je klíčovým aktérem protidrogové prevence Základní škola Česká Skalice.

Analýzou incidence kriminality na území České Skalice za období 2016–2022 bylo zjištěno, že drogová kriminalita v České Skalici mírně roste. V roce 2022 se vyskytla tato kriminalita na pěti místech. V České Skalici se nachází šest míst, kde jsou akce, včetně tanečních zábav, na kterých se v roce 2022 konalo 11 kulturních akcí. Tyto akce jsou koncentrovány především do léta, což koresponduje se zvýšeným počtem trestných činů toxikománie v tomto období. V letním období mají lidé ve věku 15–26 let nejvíce volného času, ale zároveň jsou mimo kontrolu školy.

Statistická data trestných činů spojených s tanečními zábavami nejsou sledována. Dalším problémem je prokazatelnost souvislosti mezi trestným činem a taneční zábavou, protože většina uživatelů drog je dopadena až po odjezdu z akce. Na základě rozhovorů bylo charakterizováno užívání a distribuce drog na tanečních zábavách v Královéhradeckém kraji, a následně v České

Skalici. Ve městě Česká Skalice bylo v roce 2022 spácháno celkem sedm trestných činů toxikománie, především na místech, kde se koncentrují turisté. Nejvíce trestných činů toxikománie bylo zaznamenáno v létě. Město má možnost drogovou kriminalitu ovlivnit represivními složkami či preventivními opatřeními cílenými na děti na místní základní škole. Klíčovým aktérem protidrogové prevence je základní škola v České Skalici.

Bylo provedeno dotazníkové šetření na vzorku 56 žáků 7. tříd (12–15 let) Základní školy Česká Skalice, z něhož vyplývá, že žáci mají zkušenost s drogami jako na jiných základních školách. Žáci jsou o drogách informováni, avšak protidrogová prevence není plně efektivní, protože při řešení problému s drogami nevěří svým učitelům.

Ačkoliv aktéři protidrogové politiky ve městě Česká Skalice na svém území realizují činnosti v rámci této politiky a formálně jsou tedy pilíře naplněny, chybí stanovení měřitelných cílů, na jejichž základě je možné zjistit reálný dopad realizovaných opatření. Tento problém se však netýká pouze města Česká Skalice, neboť na něj upozorňoval také NKÚ ve své zprávě při kontrole Národní strategie protidrogové politiky pro období 2010–2018, ze které vyplývá obtížnost sledování reálných dopadů opatření financovaných z prostředků veřejných rozpočtů.

Pokud se má zvýšit efektivita protidrogové politiky ve městě Česká Skalice, je nutné, aby orgány města sledovaly ve spolupráci s Městskou policií a Policií ČR statistiku drogové kriminality a výskytu drog na tanečních zábavách v kontextu přítomnosti mládeže ve věku 15–26 let.

POUŽITÁ LITERATURA

1. Autocamping Rozkoš. *Autocamping Rozkoš* [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.atcrozkos.cz/info-kemp/>
2. BARDACH, Eugene. *A Practical Guide for Policy Analysis The Eightfold Path to More Effective Problem Solving*. New York, N.Y.: Chatham House Publishers, Seven Bridges Press, 2000. ISBN 1-889119-29-6.
3. CELNÍ SPRÁVA ČR. Prekursory drog. *Celní správa České republiky* [online]. 2021 [cit. 2023-06-27]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/dalsi-kompetence/ochrana-spolecnosti-a-zivotniho-prostredi/Stranky/prekursory.aspx>
4. Co je prevence. *Klinika adiktologie* [online]. 2019a [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/co-je-prevence>
5. Česká Skalice. *Mapy.cz* [online]. 2023 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://mapy.cz/za-kladni?source=muni&id=2476&ds=1&x=16.0453621&y=50.4064378&z=13>
6. Česká Skalice: Základní informace. *Místopisný průvodce po České republice* [online]. 2023 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/10475/ceska-skalice/pocet-obyvatel/>
7. Českoskalický zpravodaj. *Ceskaskalice.cz* [online]. 2022 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://www.ceskaskalice.cz/evt_file.php?file=4538
8. Droga. *Akademický slovník současné češtiny* [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://slovníkcestiny.cz/heslo/droga/0/19985>
9. Drogová kriminalita. *Azlegal.cz* [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://azlegal.cz/drogova-kriminalita/>
10. Drogy ničí zdraví. Často nevratně. *Substitucni-lecba.cz* [online]. 2022a [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.substitucni-lecba.cz/nasledky-zavislosti>
11. Flakka (alpha-PVP). *United States Drug Enforcement Administration* [online]. 2017 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.dea.gov/factsheets/flakka-alpha-pvp>
12. Glosář pojmů: „HARM REDUCTION“. *Drogy-info.cz* [online]. 2001a [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/glosar/?g=108>
13. Glosář pojmů: Represe. *Drogy-info.cz* [online]. 2001b [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/publikace/glosar/?g=262#center_column
14. Halucinogenní drogy: lysohlávky. *Nzip.cz* [online]. 2022b [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/307-lysohlavky>

15. HARTNOLL, Richard. *Drogy a drogové závislosti: propojování výzkumu, politiky a praxe: co jsme se už naučili a co bychom se ještě naučit měli*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2005. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN 80-867-3445-5.
16. CHOMYNOVÁ, Pavla, Kateřina GROHMANNOVÁ, Zuzana DVOŘÁKOVÁ, Tereza ČERNÍKOVÁ a Barbora ORLÍKOVÁ a další. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2022* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2022 [cit. 2023-06-25]. ISBN 978-80-7440-306-4.
17. KALINA, Kamil a kolektiv. *Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislostí*. Úřad vlády České republiky, 2001. ISBN 80-238-8014-4.
18. Kontrolní závěr z kontrolní akce. NKÚ [online]. 2021 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/K20012.pdf>
19. Krajská hygienická stanice Moravskoslezského kraje se sídlem v Ostravě. *Khsova.cz* [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.khsova.cz/images/khs-obecne-informace.pdf>
20. Kriminalita. *Kriminalita.policie.cz* [online]. 2023 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://kriminalita.policie.cz/>
21. KRUŽA, Michal. *Prevence vzniku drogových závislostí*. Liberec, 2007. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci.
22. LSD a jiné halucinogeny. *Prevcentrum.cz* [online]. 2017a [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.prevcentrum.cz/informace-o-drogach/lsd/>
23. MAHDALÍČKOVÁ, Jana. *Víme o drogách všechno?* Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-589-4.
24. MIOVSKÝ, Michal, Lenka SKÁCELOVÁ, Jana ZAPLETALOVÁ a Jan NOVÁK. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, 2010. ISBN 978-80-87258-47-7.
25. MIOVSKÝ, Michal. *Návrh doporučené struktury minimálního preventivního programu prevence rizikového chování pro základní školy*. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. ISBN 978-80-87258-74-3.
26. MŠMT ČR. Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek. *Iprev.cz* [online]. Praha, 2005 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.iprev.cz/file/56>
27. MVCR. Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2019 [cit. 2023-

- 06-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/webpm/clanek/moznosti-zjistovani-miry-a-struktury-sekundarni-drogove-kriminality-v-podminkach-ceske-republiky.aspx>
28. Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027. *Vláda České republiky* [online]. 2019a [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/narodni-strategie-prevence-a-snizovani-skod-spojnych-se-zavislostnim-chovanim-2019-2027-173695/>
29. Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018 a její evaluace. *Vláda České republiky* [online]. 2020a [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/narodni-strategie-protidrogove-politiky-na-obdobi-2010-az-2018-a-jeji-evaluace-183158/>
30. Národní výzkum užívání návykových látek 2020. *Drogy-info.cz* [online]. 2021 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33551/1109/Zaostreno-2021-05-Narodni-vyzkum-uzivani-navykovych-latek-2020.pdf
31. NEPUSTIL, Pavel a Markéta GEREGOVÁ, ed. *Bez podmínek: metody psychosociální podpory pro lidi užívající drogy*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9667-7.
32. NMS. Zaostřeno na drogy 2. *Drogy-info.cz* [online]. Úřad vlády ČR, 2009 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/4593/571/zaostreno_na_drogy_200902v2_www.pdf
33. NOŽINA, Miroslav a Miloš VANĚČEK. DROGY V ČESKO-NĚMECKÝCH VZTAŽÍCH V PŘEDVEČER OKUPACE. *Tmv.cz* [online]. 2021 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://www.tmv.cz/wp-content/uploads/2021/09/Drogy_v_cesko-nemeckych_vztazich_v_predvecer_okupace.pdf
34. PAVLAS MARTANOVÁ, Veronika. O PRIMÁRNÍ PREVENCI RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2014a [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani.html>
35. PAVLAS MARTANOVÁ, Veronika. RIZIKOVÉ A PROTEKTIVNÍ FAKTORY V PRIMÁRNÍ PREVENCI. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2014c [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/rizikove-a-protektivni-faktory-v-primarni-prevenci.html>
36. PAVLAS MARTANOVÁ, Veronika. SPECIFICKÉ X NESPECIFICKÉ PROGRAMY PRIMÁRNÍ PREVENCE. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2014b [cit. 2023-06-

- 25]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-riziko-veho-chovani/specificke-x-nespecificke-programy-primarni-prevence-1.html>
37. Pervitin (metamfetamin). *Prevcentrum.cz* [online]. 2017b [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.prevcentrum.cz/informace-o-drogach/pervitin/>
38. POLICIE ČR. AKTUALIZACE – HIP HOP KEMP 2019. *Policie České republiky* [online]. 2019 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/hip-hop-kemp-2019.aspx>
39. POLICIE ČR. O policii ČR. *Policie České republiky* [online]. 2023 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/o-nas-policie-ceske-republiky-policie-ceske-republiky.aspx>
40. POLICIE ČR. Policie České republiky – KŘP Královéhradeckého kraje: Protidrogová prevence. *Policie České republiky* [online]. 2008 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/protidrogova-prevence-211123.aspx>
41. POLICIE ČR. *Policie České republiky: Police of the Czech Republic*. 2. vydání. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2017. ISBN 978-80-270-0664-9.
42. Poppers. *Drogovaporadna.cz* [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <http://www.drogovaporadna.cz/tekave-latky/poppers.html>
43. POSNAROVÁ, Eva. Školní preventivní program – 2020-23. *Základní škola Česká Skalice* [online]. 2020 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.zscs.cz/dokumenty/aktualni-skolni-rok>
44. POTŮČEK, Martin. *Veřejná politika*. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-591-6
45. Přílohy. *Kriminalita.policie.cz* [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://kriminalita.policie.cz/napoveda/#/prilohy?id=trestn%c3%bdch-%c4%8din%c5%af>
46. Public database. *Český statistický úřad* [online]. 2022 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/en/index.jsf?page=home>
47. Rozdělení drog. *Substitucni-lecba.cz* [online]. 2022b [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.substitucni-lecba.cz/rozdeleni-drog>
48. Rozdělení primární prevence. *Klinika adiktologie* [online]. 2019b [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/rozdeleni-primarni-prevence>
49. Rozhovor s členem Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje. Hradec Králové duben 2023.

50. Rozhovor s členem Národní protidrogové centrály – expozitura Hradec Králové. Opatovice nad Labem duben 2023.
51. Rozhovor s členy Městské policie Česká Skalice. Česká Skalice říjen 2022.
52. SEKRETARIÁT RVKPP. Česká protidrogová politika a její koordinace politika závislostí založená na důkazech. *Drogy-info.cz* [online]. 2016 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/32458/768/Informacni_letak_RVKPP.pdf
53. SEKRETARIÁT RVKPP. Evaluace Národní strategie protidrogové politiky na období 2010–2018. *Vláda České republiky* [online]. 2019 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/Evaluace_Narodni_strategie_protidrogove_politiky_2010-2018.pdf
54. SEKRETARIÁT RVKPP. *Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2019a [cit. 2023-06-25]. Koordinace. ISBN 978-80-7440-231-9.
55. SOLDÁTOVÁ, Petra. *Protidrogová prevence na základní škole*. České Budějovice, 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
56. STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. Návykové látky (drogy). *Nzip.cz* [online]. 2022a [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/323-navykove-latky-drogy>
57. STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. Závislost: co to je?. *Nzip.cz* [online]. 2022c [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/320-zavislost-zakladni-informace>
58. STEWART, Conor. Prevalence of problem drug use per 1,000 inhabitants in Europe in 2020*, by country. *Statista.com* [online]. 2022 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/597788/problem-drug-use-prevalence-europe-by-country/>
59. ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/projekty/rspp/skolni-metodik-prevence.html>
60. ŠŤASTNÁ, Lenka a Matuš ŠUCHA. *Drogy a ohrožené skupiny mladých lidí*. V Praze: Všeobecná fakultní nemocnice v Praze, 2010. ISBN 978-80-254-6807-4.
61. Taneční drogy - Uživatelé. *Adiktologie.cz* [online]. 2017 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/file/420/tanecni-drogy-uzivatele.pdf>
62. Terénní program v Královéhradeckém kraji. *Laxus* [online]. 2023 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.laxus.cz/tp-kralovehradecky-kraj/>

63. UNODC World Drug Report 2022 highlights trends on cannabis post-legalization, environmental impacts of illicit drugs, and drug use among women and youth. *UN Office on Drugs and Crime* [online]. 2022 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.unodc.org/unodc/press/releases/2022/June/unodc-world-drug-report-2022-highlights-trends-on-cannabis-post-legalization--environmental-impacts-of-illicit-drugs--and-drug-use-among-women-and-youth.html>
64. ÚŘAD VLÁDY ČR. *Národní strategie protidrogové politiky na období 2010-2018* [online]. 2017 [cit. 2023-06-25]. Koordinace. ISBN 978-80-7440-045-2.
65. VÁPENKOVÁ, Kateřina. Rizikové chování a volnočasové aktivity u dětí před umístěním do dětského domova. *Pprch.cz* [online]. 2011 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: http://www.pprch.cz/d/doc_file_326_6b65b4a383f4cadd7e6280f0d8396ed8___pdf/Va-penkova-Rizikove-chovani-a-volnocasove-aktivity-u-deti-pred-umistenim-do-detskeho-domova.pdf
66. VESELÝ, Arnošt a Martin NEKOLA, ed. *Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2007. ISBN 978-80-86429-75-5.
67. VLÁDA ČR. Evropská zpráva o drogách 2019: EU čelí rekordní dostupnosti kokainu, inovativní výrobě a zneužívání syntetických drog či virtuální realitě. *Vláda České republiky* [online]. 2019 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/evropska-zprava-o-drogach-2019-eu-celi-rekordni-dostupnosti-kokainu--inovativni-vyrobe-a-zneuzivani-syntetickych-drog-ci-virtualni-realite-174226/>
68. ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0709-4.
69. Zákon č. 167/1998 Sb. o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů. *Zákony pro lidi* [online]. 1998 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-167#f188139>
70. Zákon č. 272/2013 Sb. o prekursorech drog. *Zákony pro lidi* [online]. 2013 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-272>

PŘÍLOHY

Příloha A Policejní zásah na taneční zábavě na Hip Hop Kempu v Hradci Králové v roce 2019

Příloha B Dotazník: Protidrogová prevence v 7. třídě ZŠ

Příloha A Policejní zásah na taneční zábavě na Hip Hop Kempu v Hradci Králové v roce 2019

Příkladem rozsáhlého policejního zásahu je již zmiňovaný zásah na čtyřdenním hudebním festivalu Hip Hop Kemp, který se konal na hradeckém letišti. Jednalo se o 18. ročník, který se konal v roce 2019. Hip Hop kemp je považován za rizikový festival z hlediska drogové kriminality, proto je podroben zvýšené policejní kontrole. Tohoto festivalu se v roce 2019 účastnilo cca 9000 návštěvníků. Podle plukovníka JUDr. Davida Fulky, MBA (aktuálně již bývalého ředitele Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje) na této akci spolupracovali: „*policisté pořádkové, dopravní, kriminální a cizinecké policie, psovodi, celníci a městská policie*“, jimiž bylo zkontrolováno celkem 2 707 osob a 1 357 vozidel, kdy byly kromě osobních a nákladních automobilů kontrolovány také autobusy. Kontrolováno bylo také okolí festivalu, jako jsou výjezdy, restaurace, autobusové a vlakové nádraží. Kromě policejních psů, kteří pomáhali s hledáním návykových látek, byly využívány také přístroje pro identifikaci drog jako je Ramanův spektrometr a ITEMIZÉR, který dokáže odhalit na základě stěrů z různých míst (sedadla, obaly, dlaně kontrolovaných) přítomnost drogy i v minimálním množství. (Policie.cz 2019)

Na hudebním festivalu bylo zjištěno 184 drogových deliktů, z toho 12 z nich bylo kvalifikováno jako trestný čin, 130 jako přešůpek a 43 bylo zařazeno do kategorie řízení pod vlivem návykových látek. Byly také uloženy pokuty celkem ve výši 500 000 Kč a kauce v celkové výši 760 000 Kč (převážně za řízení pod vlivem drog). (Policie.cz 2019)

Vzhledem k velkému počtu zjištěných drogových deliktů byla zvýšená kontrola policie na hudebním festivalu namístě. Kromě represivní úlohy, jež plnila policie, působí tato akce díky medializaci také preventivně s cílem odrazovat od nelegálních činností nejen na Hip Hop Kempu, ale i dalších podobných akcích.

Příloha B Dotazník: Protidrogová prevence v 7. třídě ZŠ

Dotazník: Protidrogová prevence v 7. třídě ZŠ

Dotazník je zcela anonymní a veškeré získané údaje z tohoto dotazníku budou použity výhradně k výzkumným účelům

U každé otázky zakroužkuj pouze jednu odpověď s výjimkou otázek č. 6 a č. 7, kde je možné označení více možností

Pohlaví:

Věk:

1. Jak nejčastěji trávíš volný čas?

- a) Čtu knihy a časopisy
- b) Procházím se o samotě
- c) Sportuji
- d) Hraji počítačové hry
- e) Dívám se na televizi
- f) Navštěvuji kulturní podniky (kino, divadlo apod.)
- g) Navštěvuji restaurace
- h) Scházím se s partou
- i) Surfuji na internetu
- j) Jinak, například

2. Od koho ses poprvé dozvěděl(a) o tom, co jsou to drogy a jaké mají účinky?

- a) Doma od rodičů nebo sourozenců
- b) Ve škole od učitele nebo jiného výchovného pracovníka
- c) Z televize, knížky nebo tisku
- d) Na internetu
- e) Od kamarádů
- f) Jinde, napiš kde

g) Nikde

3. Proč si myslíš, že lidé začínají brát drogy?

- a) Z nudy
- b) Ze zvědavosti
- c) Aby zapadli do party
- d) Kvůli neúspěchům v životě
- e) Mají to vrozené
- f) Z jiných důvodů, například

4. Myslíš si, že mohou být drogy pro člověka nebezpečné?

- a) Ano, drogy jsou pro člověka nebezpečné
- b) Nebezpečné jsou pouze tvrdé drogy
- c) Pouze pokud jim někdo propadne, v malém množství nejsou nebezpečné
- d) Ne, drogy nejsou pro člověka nebezpečné

5. Myslíš si, že máš o drogách dostatek informací?

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Rozhodně ne

6. Byla ti někdy nabídnuta droga?

- a) Ne
- b) Ano, jednou
- c) Ano, vícekrát

Pokud ANO, kde nebo od koho ti byla nabídnuta? (Lze označit více odpovědí)

- a) Od kamarádů
- b) Od spolužáků
- c) Na diskotéce
- d) Ve škole

e) Na ulici

f) Jinde, napiš kde.....

7. Zkoušel(a) jsi užít někdy drogu, kterou? (Lze označit více odpovědí)

- a) Marihuana, hašiš
- b) Extáze
- c) Pervitin
- d) Heroin
- e) LSD
- f) Těkavé látky (toulén apod.)
- g) Jinou, napiš jakou
- h) Něco jsem zkusil, ale nevím, co to bylo
- i) Žádnou

8. Koho bys požádal(a) o pomoc, kdyby ses dostal(a) do problémů s drogami?

- a) Rodiče
- b) Sourozence
- c) Učitele, nebo jiného výchovného pracovníka školy
- d) Kamaráda
- e) Lékaře
- f) Někoho jiného, napiš koho
- g) Nikoho, zvládl bych to sám